

Vestland

Utfordringar for fylket og for regionane

HORDALAND
FYLKESKOMMUNE

SOGN OG FJORDANE
FYLKESKOMMUNE

Føreord

Frå 1. januar 2020 blir Hordaland og Sogn og Fjordane til Vestland fylkeskommune. Vi har jobba godt med samanslåinga, og ny administrasjon er allereie på plass. Til hausten blir det valt nytt fylkesting.

Vi har ambisjonar for det nye fylket, og vi ynskjer ein god start på arbeidet. Derfor har vi sett i gong arbeidet med å førebu ein ny regional planstrategi – ein utviklingsplan for fylket for perioden 2020–2024. Fellesnemnda sitt arbeidsutval har leia arbeidet på vegne av begge fylkestinga.

Gjennom førebuing av kunnskapsgrunnlaget har vi blitt godt kjent med utfordringane i det nye fylket. Vi har lagt til rette ein felles kunnskapsbase med statistikk og utviklingstrekk – eit oppslagsverk for alle som er opptatt utviklinga i fylket. Vi har gjennomført spørjeundersøkingar til næringsliv, kommunar, lag og organisasjonar. Fem opne dialogmøte rundt om i fylka har gitt oss nyttig kunnskap. Det har vore ei stor inspirasjon å få så mykje støtte til arbeidet vårt.

På vegne av fylkeskommunane rettar vi ein stor takk til alle som har auka kunnskapen om utfordringar for det nye fylket; regionråda, innleiarar, respondentar og alle som deltok på dialogmøta. Vi har tatt godt vare på alle innspela og vil nytta desse vidare inn i nytt fylkesting som eit grunnlag for å forma nye mål og strategiar for samfunnsutviklinga i Vestland.

Juni, 2019

Anne Gine Hestetun
Anne Gine Hestetun
Fylkesordfører
Hordaland

Jenny Følling
Jenny Følling
Fylkesordfører
Sogn og Fjordane

INNHALD

INNLEIING	5
1 HOVUDUTFORDRINGAR FOR VESTLAND	7
1.1 FN sine berekraftmål og hovudutfordringar for Vestland	8
1.2 Nasjonale forventningar til regional planlegging	10
1.3 Særtrekk i ulike delar av Vestland	11
1.4 Hovudutfordringar	14
1.4.1 Klimaomstilling	14
1.4.2 Balansert areal- og naturressursbruk	16
1.4.3 Gode transportsamband og smart mobilitet	18
1.4.4 Grøn konkurransekraft	21
1.4.5 Digitalisering av samfunnet	24
1.4.6 Relevant kompetanse og kunnskap	25
1.4.7 Attraktive stader og gode nærmiljø	27
1.4.8 Eit fornyande, profesjonelt og frivillig kulturliv	30
1.4.10 Ungdom – trivsel og tilhøyre	33
2 UTFORDRINGAR FOR REGIONANE I VESTLAND FYLKE	37
2.1 Metode og medverknad	38
2.2 Regionrapportar	41
2.2.1 Møteregion Bergensområdet	41
2.2.2 Møteregion Indre Vestland	44
2.2.3 Møteregion Nordhordland og HAFS	47
2.2.4 Møteregion Sunnfjord og Nordfjord	50
2.2.5 Møteregion Sunnhordland	53
2.3 Folkehelseindikatorar for Vestland	56

Innleiing

Bakgrunn

Fylkeskommunane skal kvart fjerde år utarbeide ein regional planstrategi – ein utviklingsplan for fylket i samsvar med plan- og bygningslova. Planstrategien skal fremje ei berekraftig utvikling. Strategien skal gjera greie for sentrale utviklingstrekk, utfordringar og moglegheiter i fylket. Fylkestinget skal vedta mål og strategiar for dei næraste fire år. Strategien skal innehalde eit oversyn over kva planar som skal utarbeidast for å oppnå måla.

Neste planstrategi vil gjelda for åra 2020–2024. Det er nytt fylkesting for Vestland som skal fatte vedtaket seinast eitt år etter konstituering. Fylkestinga i Hordaland og Sogn og Fjordane har derfor fatta eit felles vedtak om at det skal utarbeidast eit kunnskapsgrunnlag for å førebu vedtak i nytt fylkesting. Fylkestinget har gitt Fellesnemnda i oppdrag å fylgje denne prosessen. Fellesnemnda har vidare delegert oppdrag til arbeidsutvalet. Det er vedtatt at ein rapport om hovudutfordringar skal leggjast fram til vedtak i Fellesnemnda juni 2019.

Kunnskapsgrunnlag

For å utarbeide kunnskapsgrunnlaget er det gjennomført fylgjande arbeid:

- Utarbeiding av rapport *Vestland | Statistikk og utviklingstrekk*
- Spørjeundersøking om utfordringar (sjå del 2)
- Regionale dialogmøte med kommunar, næringsliv, lag og organisasjonar (sjå del 2)
- Faglege administrative innspel om utfordringar

Fakta og innspel frå desse dokumenta og prosessane, dannar bakgrunnsteppe for omtalen av hovudutfordringar. I tillegg er vurderingar av folkehelseutfordringar innarbeidd. Desse vil også framgå av ein eigen rapport om folkehelse. Det er også tatt omsyn til FN sine berekraftsmål. I kapittel 1.1 er det vist korleis berekraftsmåla blir fanga opp i ulike utfordringar.

Regjeringa la fram nye nasjonale forventningar til kommunal og regional planlegging i mai 2019. Desse kan påverke det vidare arbeidet med hovudutfordringar inn i nytt fylkesting.

Vinterlandskap. Foto: Thor-Aage Lillestøl / Sogn og Fjordane fylkeskommune

1 HOVUDUTFORDRINGAR FOR VESTLAND

1.1 FN sine berekraftmål og hovudutfordringar for Vestland _____	8
1.2 Nasjonale forventningar til regional planlegging _____	10
1.3 Særtrekk i ulike delar av Vestland _____	11
1.4 Hovudutfordringar _____	14
1.4.1 Klimaomstilling _____	14
1.4.2 Balansert areal- og naturressursbruk _____	16
1.4.3 Gode transportsamband og smart mobilitet _____	18
1.4.4 Grøn konkurransekraft _____	21
1.4.5 Digitalisering av samfunnet _____	24
1.4.6 Relevant kompetanse og kunnskap _____	25
1.4.7 Attraktive stader og gode nærmiljø _____	27
1.4.8 Eit fornyande, profesjonelt og frivillig kulturliv _____	30
1.4.10 Ungdom – trivsel og tilhøyre _____	33

1.1 FN SINE BEREKRAFTMÅL OG HOVUDUTFORDRINGAR FOR VESTLAND

FN har vedtatt mål for bærekraftig utvikling fram mot 2030. Måla inneheld 17 hovudmål med 169 delmål, og det er utvikla 232 indikatorar. FN oppmodar alle medlemsland til å nytte desse i sitt utviklingsarbeid.

Måla kan også nyttast på alle forvaltningsnivå og innan ulike sektorar, samt i private verksemdar. Fylkestinget i Hordaland har samrøystes vedteke følgjande i møte 02. og 03.10.2018:

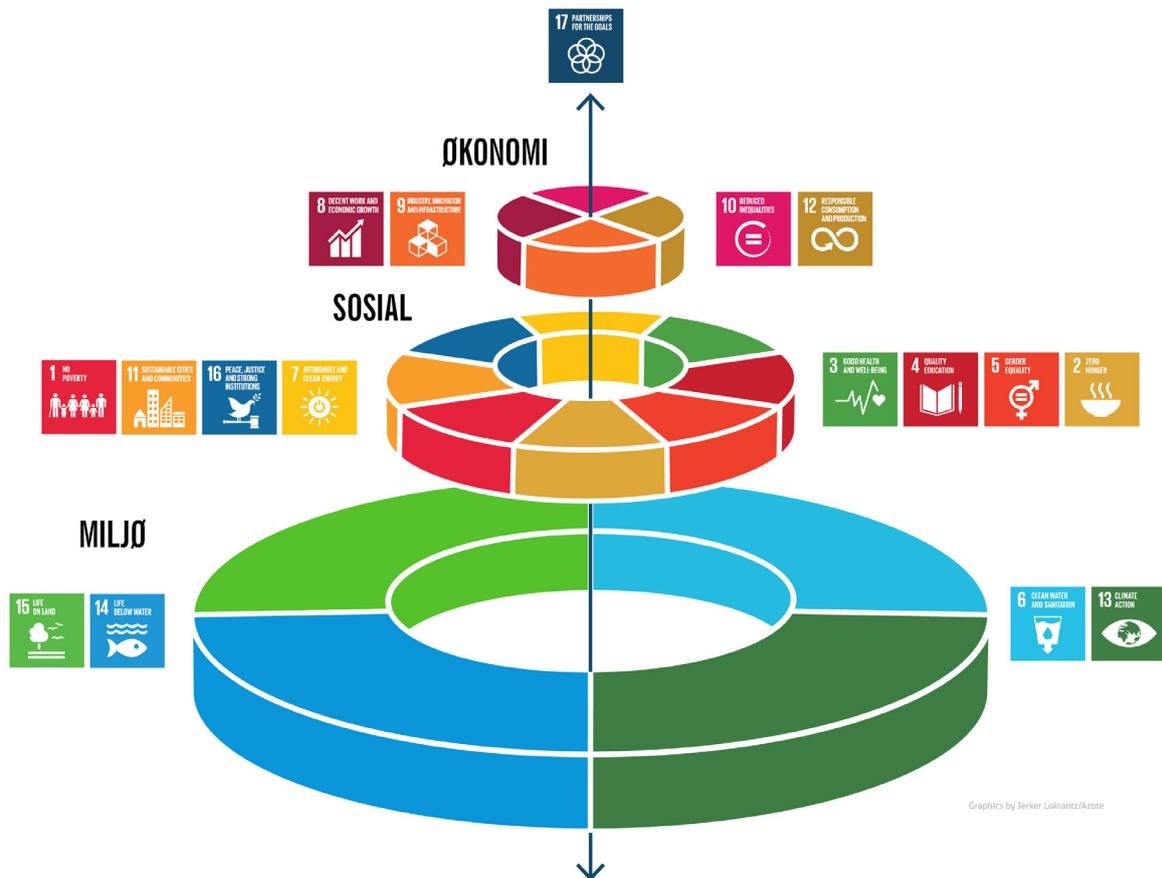
Fylkestinget i Hordaland meiner at FNs bærekraftsmål bør vere overordna og førande i arbeidet fram mot og i det nye Vestlandskommune.

Dette vedtaket er fylgt opp i arbeidet med kunnskapsgrunnlaget for regional planstrategi 2020–2024 og blir vidare utdjupa i strategiarbeidet når dette formelt startar opp i nytt fylkesting.

Bærekraftig utvikling er omtalt som ei utvikling der det er ein balanse mellom økonomisk utvikling, sosial utvikling og naturmiljøet si toleevne. Framtidige generasjonar sine moglegheiter skal takast vare på på lik linje med noverande. Dei 17 bærekraftmåla er framstilt i ein pyramide der eitt nivå bygger på nivået under slik som vist i figuren under. Mange utfordringar i Vestland vil vere relevant for fleire mål og nivå i denne figuren.

I dette kapitelet er det vurdert om dei 17 måla er fanga opp av dei utfordringane som det kan arbeidast vidare med i planstrategien for Vestland. Gjennomgangen viser at hovudutfordringane i Vestland i stor grad fangar opp FN sine bærekraftmål. Ved fastsetjing av mål og strategiar i komande regionale planstrategi vil det gjerast vidare prioritering og konkretisering.

Indikatorar vil vurderast og leggjast fram for fylkestinget når arbeidet med planstrategi startar opp i nytt fylkesting.

1.2 NASJONALE FORVENTNINGAR TIL REGIONAL PLANLEGGING

Regjeringa skal kvart fjerde år leggja fram nasjonale forventningar til regional planlegging. (Plan- og bygningslova § 6-1). Forventingane blei vedtatt ved kongeleg resolusjon 14. mai 2019. Nasjonale forventningar skal fylgjast opp i regional planstrategi.

Regjeringa legg vekt på fylgjande store utfordringar:

- Å skape eit berekraftig velferdssamfunn
- Å skape eit økologisk berekraftig samfunn gjennom mellom anna ein offensiv klimapolitikk og ei forsvarleg ressursforvaltning
- Å skape eit sosialt berekraftig samfunn
- Å skape eit trygt samfunn for alle

Regjeringa har bestemt at FN sine 17 berekraftsmål skal vere det politiske hovudsporet og ein del av grunnlaget for regional samfunns- og arealplanlegging. Regjeringa vil utarbeide indikatorar for berekraftmåla som kan tilpassast regionale forhold.

Regjeringa vil styrke fylkeskommunen si samfunnsutviklarrolle og legg vekt på regional planlegging som verktøy. Regional planlegging vil vere eit sentralt verktøy for å fastsetja mål for nye politikkområde som kulturminneforvaltning, kultur, næring og kompetanse. Regjeringa har konkrete forventningar til planlegging som verktøy for heilskapleg berekraftig utvikling.

Regjeringa konkretiserer sine forventningar til innhaldet i regional og kommunal planlegging i tre hovudområde:

- Berekraftig areal- og transportutvikling (sjå 1.4.2)
- Vekstkraftige regionar og lokalsamfunn i heile landet (sjå 1.4.4)
- Byar og tettstader der det er godt å bu og leve (sjå 1.4.7)

Jordbrukslandskap på Halsnøy i Kvinnherad kommune. Foto: Morten Wanvik, Hordaland fylkeskommune

Kultur

Kulturtilboda er noko ulike i kommunane. I sør er det langt fleire profesjonelle kunstnarar og kulturarbeidarar, medan det i nord er større oppslutning om kulturskule og frivillig arbeid. Små kommunar har høgast deltaking i kulturskule og frivillig arbeid. I indre delar av Vestland er det eit gjennomgåande trekk at ungdomsskuleelevar er meir nøgd med tilbodet av idrettsanlegg og kultur. Eit godt kulturtilbod er

viktig for å sikre inkludering og byggje attraktive lokalmiljø, i tillegg til å vere ein ressurs i reiselivssamanheng. Tettare samarbeid mellom aktørar innan kultur og reiseliv kan bidra positivt til innbyggjarane sitt kulturtilbod. Vidare etterspør kulturinstitusjonar i fleire regionar i fylket større regionale kultursatsingar.

Særtrekk i kvar møteregion:

Bergensregionen

- Høgt folketal og vekst
- Høg del unge, men netto utflytting til austlandet
- Sterke kunnskapsmiljø, kompetansearbeidsplassar og høg kompetanse
- Høgfrekvent kollektivtransport
- Transportknutepunkt, men sårbar transport på veg
- Sterkt profesjonelt kulturliv, lågare del i organisert kulturaktivitet

Indre Vestland

- Folketalsnedgang, låg del unge
- Store avstandar
- Gode skuleresultat og attraktivt høgskulemiljø
- Næringsliv med styrke innan reiseliv og fornybar energi/industri
- Stort naturmangfald og store verdiar i natur- og kulturlandskap
- Stor skredfare
- Liten tilgang på høgfrekvent kollektivtilbod
- Høg trivsel

Nordhordland og HAFS

- Folketalsnedgang, låg del unge
- Gode skuleresultat
- Styrke innan marin og maritim næringsverksemd som kan utviklast
- Utsett for stormflo og skred
- Liten tilgang på høgfrekvent kollektivtilbod
- Utfordrande vegtransport
- Aktivt kultur- og idrettsliv

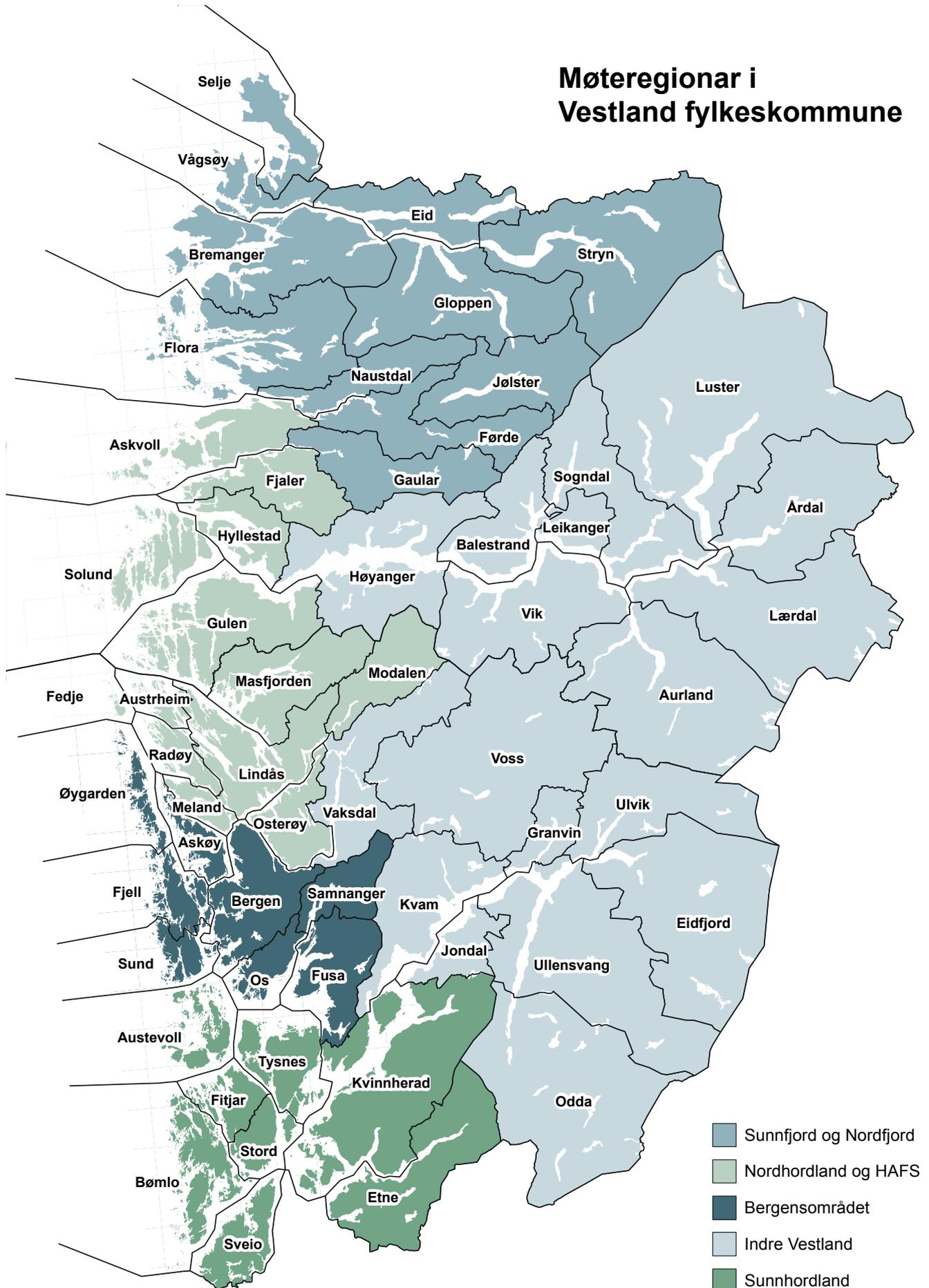
Sunnfjord og Nordfjord

- Folketalsauke i sentrale kommunar, aukande del eldre
- Utdanningstilbod kan betrast, men gode prestasjonar i vidaregåande
- Høg sysselsettingsgrad og varierte arbeidsplassar
- Aukande fare for stormflo og skred
- Låg del med høgfrekvent kollektivtilbod
- Store avstandar og utfordrande vegnett
- Variert og aktivt kultur- og idrettsliv

Sunnhordland

- Folketalsvekst i fleire kommunar, men høgare del eldre
- Høg sysselsetting men mangel på fagarbeidarar
- Sterkt næringsliv innan marin og maritim sektor
- Stort naturmangfald
- Auka fare for stormflo
- Låg del med høgfrekvent kollektivtilbod
- Rikt kulturliv

Møteregionar i Vestland fylkeskommune

1.4 HOVUDUTFORDRINGAR

Eit overordna føremål med arbeidet med regional planstrategi er å fremja ei berekraftig samfunnsutvikling i Vestland. Føremålet femnar vidt og vedkjem alle forvaltningsnivå og sektorar. Det bør takast omsyn til at heile fylket skal ha ei tilfredsstillande utvikling og kvart individ ein god livskvalitet.

Arbeidet med å etablere Vestland fylkeskommune er kome mykje lenger enn i førre planstrategiperiode. Utfordringane er no felles. På dialogmøta rundt i fylket er det uttrykt støtte til eit nytt fylke, og samstundes understreka trong for å halde fram samarbeid med Rogaland og Møre og Romsdal fylke som del av dette.

1.4.1 Klimaomstilling

Ei global utfordring

Klimaendringane er ei av vår tids største utfordring og råkar alle samfunnsområde. Det er ei global utfordring som har store lokale konsekvensar, men som også gir store lokale mogelegheiter. Utfordringa synleggjer at vi tilhøyrer ein felles klode og at berre oppfølging av Parisavtalen under FN kan hindre klimaendringane. Noreg både bidrar til og blir råka av eit varmare klima.

Stortinget har forplikta nasjonen til å utvikla eit lågutslepps-samfunn innan 2050. Ei omstilling der ein endrar heile samfunnet, arbeider for å redusere klimagassutslepp og tilpassar oss klimaendringane er naudsynt. FN sitt klimapanel meiner vi berre har 11 år på oss til å gjere den omstillinga som krevst.

Redusere klimagassutslepp

Klimagassutslepp kjem frå alle samfunnsområde, men i Vestland mest av alt frå industri, olje og gass sektoren, sjøfart og vegtransport. Å elektrifisere transportsektoren er eit satsingsområde i Vestland alt i dag. Hydrogen kan bli eit nytt alternativt drivstoff. Fylkeskommunen og kommunane har gått føre med tiltak på ei rekkje område til dømes innan transport og energi i bygg. Næringslivet viser vilje og evne til å redusere sine utslepp. Statlege tilskot er naudsynt for å kunne omstille i ein meir klimavenleg retning. Kvart individ sin kunnskap og haldning vil telja i denne omstillingsprosessen.

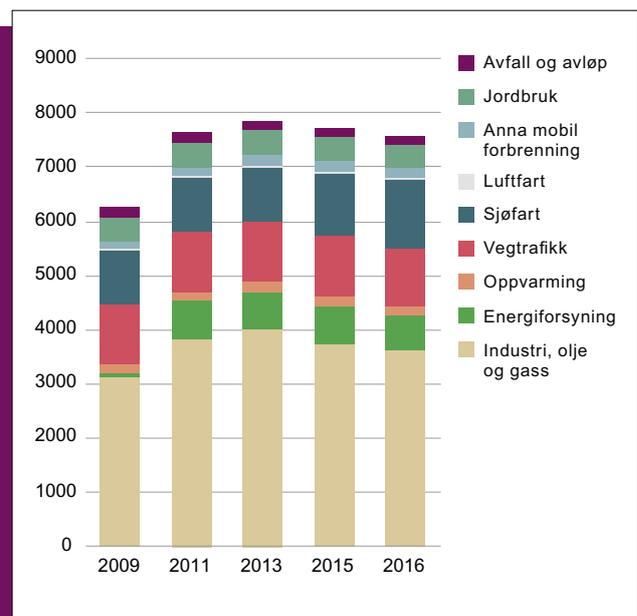

Fotoillustrasjon av hydrogendriven hurtigbåt.
Illustrasjon: Brødrene Aa.

Tilpassing til eit endra klima

Klimaendringane er venta å føra til ein gjennomsnittleg temperatúrauke på 4 grader i Vestland frå 1971–2000 til 2071–2100. Årsnedbøren er venta å auke med kring 15 prosent, og det er sannsynleg at episodar med kraftig nedbør vil auke. Følgjen av det er fleire og større regnflaumar og jord-, flaum- og sørpeskred, samt steinsprang. Samtidig aukar faren for stormflo, tørke om sommaren og snøskred. Vestlandet er den landsdelen som er mest råka av ekstremver i følgje Norsk Naturskadepool.

Økosystema er tilpassa dagens klima og ein må forvente vesentleg påverknad på ei rekkje naturtypar. Auka sjøtemperatur kan påverka dei viktige fiskeri- og havbruksressursane. Mange bygningar, eit anslag på 20 000, ligg i område med flaumfare. Særleg merkbart i dag er utfordringar knytt til auken i skredepisodar på veg og jernbane.

Figur 1.4.1: Utslepp av 1000 tonn CO₂-ekvivalenter frå Vestland per år. Kjelde: miljøstatus.no.

Fylkesordførar Jenny Følling vitjar flaumråka Utvik, innbyggjar Magne Sølberg syner henne øydeleggingane etter flaum og ekstremver 25. juli 2017. Foto: Kristin Rundsveen | Sogn og Fjordane fylkeskommune

1.4.2 Balansert areal- og naturressursbruk

Klimavenleg utbyggingsmønster

Eit klima- og miljøvenleg utbyggingsmønster vil sei å sjå arealbruk og transport i samanheng. Lokalisering av utbyggingsområde slik at trongen for biltransport til og frå næringsområde, arbeid, handel og fritidsaktivitetar er avgrensa, vil minske klimautslipp og spare verdifulle areal. Fortetting og kompakt utbygging med fokus på kvalitet forsterkar effekten og gjer at fleire kan gå og sykle. I dei folkerike områda rundt Bergen er dette særleg viktig. Medviten lokalisering i høve til kollektivtransport og transportknutepunkt vil vere både miljøvenleg og samfunnsnyttig. Tal for byggestatistikk i Vestland peikar i retning av aukande speidd utbyggingsmønster kring tettstadane.

Sikre verneverdiar

Ei balansert og langsiktig forvaltning av areal-, natur- og kulturminneressursar krev god kjennskap til verneverdiane i regionen.

Matjord er ein svært avgrensa ressurs i Vestland, men betyr mykje for busetjingsmønster og beredskap. Årleg omdisponering av matjord har gått ned, men framleis er det trong for å styrke jordvernet.

Vestland har stort naturmangfald, både på land og i sjø, men det skjer ei negativ utvikling i fleire økosystem. Naturmangfald har ein verdi i seg sjølv, men gjer også fylket mer motstandsdyktig mot ytre påkjenningar og endringar som til dømes klima. Ansvar for å sikre leveområde for villrein, laks og sjøauare er ei særleg utfordring i Vestland.

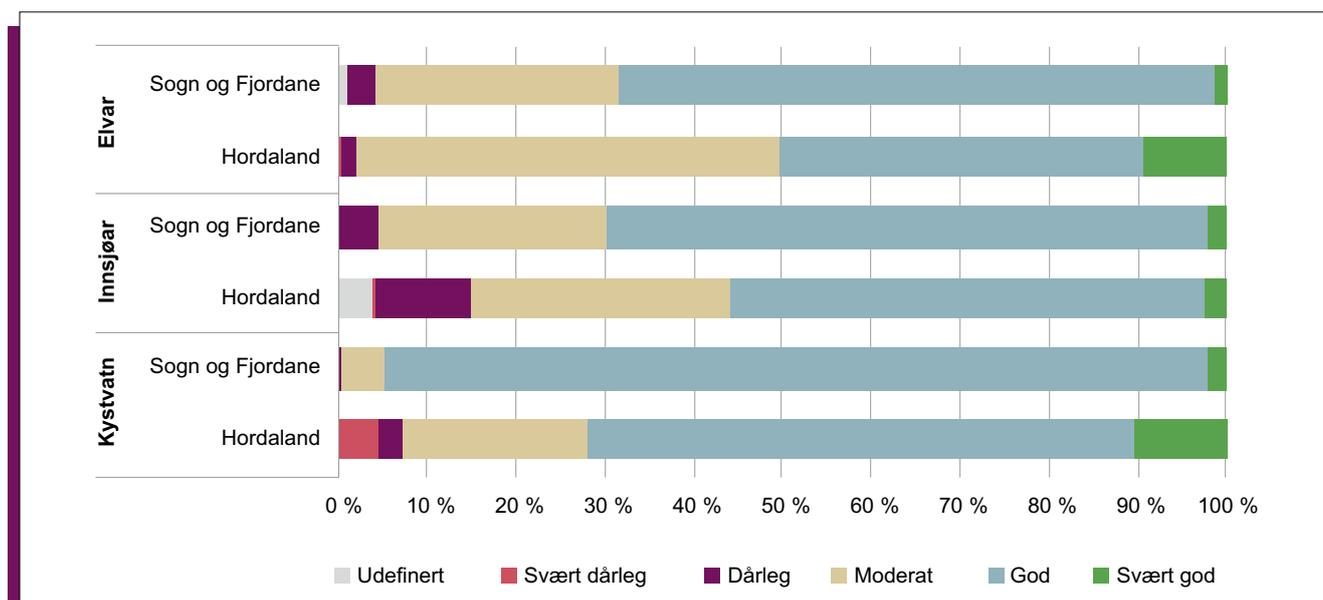
Fylket har ei rik kulturhistorie med mange kulturminne og kulturmiljø som spenner over eit tidsrom på om lag 10 000 år. Dette gjeld særleg steinalderlandskapet langs kysten som har nasjonal og internasjonal kulturminneverdi. Det årlege tapet av kulturminne, både frå nyare og eldre tid, er vesentleg og bør reduserast.

Statens vegvesen har 10 millionar kubikk overskotsstein i veg- og jernbaneprosjektet Arna–Stanghelle. Illustrasjon: Statens vegvesen / Visuell kommunikasjon

Vestnorske fjordlandskap er på UNESCO si verdsarvliste. Gjennom arealplanlegginga kan verdsarvområdet utviklast til fyrårn for den beste praksisen innafør natur- og kulturminneforvaltning.

Potensialet for friluftsliv er stort, men områda er også utsett for nedbygging, særleg i fjellområda, strandsona og nær tettstader.

Figur 1.4.2: Økologisk tilstand for kystvatn, elvar og innsjøar i Hordaland og Sogn og Fjordane i 2016. Kjelde: vann-nett/miljøstatus.no

Nausta ved Kråkenes fyr, med vindturbinar i bakgrunnen. Foto: Lina Winge

Langsiktig naturressursforvaltning

Fylket har svært store verdier knytt til vassdragsregulering og produksjon av fornybar elektrisk kraft. Mykje er tatt i bruk og utfordringa er å dra større nytte av elkrafta i eige fylke. Potensialet for vindkraftproduksjon er også vesentleg. Kartlegging av kor ein kan lokalisere vindkraftanlegg er i gang, men motstanden er stor på grunn av natur- og landskapsinngrepa det medfører. Det bli peikt på havvind som eit betre alternativ.

Ressursar i tilknytning til kyst, fjord og hav har tradisjonelt hatt mykje å sei for fylket. Vestland har ei svært lang kystline. Utnytting av kystnære farvatn til tradisjonelt fiske, akvakultur og nye artar kan utviklast vidare innafør berekraftige rammes.

Reint vatn er ein ressurs som ofte vert tatt for gitt. Men statusrapportar visar at ikkje alle vassførekomstar har eit tilfredsstillande tilstand for helse- og miljø. Reduksjon av forureinande utslepp til vassdrag og fjordar er framleis ei utfordring.

Byggeråstoffa sand, grus og pukk har også sin bakgrunn i stadeigne ressursar som kan utnyttast i ei grøn omstilling av næringslivet. For å oppnå klimamål bør desse brukast nærare kjeldene.

Skal ein unngå at verdier og ressursar unødig går tapt eller vert forringa, er det naudsynt med ei avveging av verneverdiane opp mot til dømes utnytting av naturressursane i eit langsiktig perspektiv.

Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging

Berekraftig areal- og transportutvikling

- at fylkeskommunen og kommunane legg til rette for vekst og utvikling i kompakte og klart avgrensa byområde gjennom fastsetjing av utbyggingsmønster, senterstruktur og hovudtrekk i transportsystemet.
- at fylkeskommunen og kommunane legg til rette for eit godt samferdselsnett
- at fylkeskommunen og kommunane sikrar arealbehovet til forsvaret
- at fylkeskommunen og kommunane legg til rette for høg arealutnytting i byområde gjennom fortetting og transformasjon med kvalitet.
- at fylkeskommunen og kommunane legg til rette for sykling og gange i byar og tettstader
- at byregionar og fylkeskommunen vidareutviklar samarbeid om transport på tvers av administrative grenser der ein medverkar til effektiv ressursbruk, næringsutvikling, busetjing og sosial berekraft i alle delar av fylket.
- at fylkeskommunen og kommunane legg til rette for kostnadseffektiv framføring av mobil- og breibandnett gjennom bruk av eksisterande føringsvegar.

1.4.3 Gode transportsamband og smart mobilitet

Gode interne vegsamband i nytt fylke

Eit nytt og større fylke med nye og større kommunar har behov for å utvikle betre interne transportsamband. Nord-sør-sambanda som E39 og riksveg 13 blir sentrale i å binde fylket saman. Ferjefri E39 og tilknytninga til Bergen er framheva som avgjerande for viktige næringsområde. Dei store trafikkmengdene rundt Bergen, saman med topografien, skaper eit svært sårbart punkt for transporten. Nord-sør-sambanda må knytast til vintersikre aust-vest-samband. I nordvest er det eit uttrykt ynskje om ein ytre kystveg i tillegg til E39.

Fylkesvegane i forfall

Fylkesvegane må vere gode matevegar for hovudsambanda og skape vilkår for robuste bu- og arbeidsmarknadsområde. Fylket står framfor store utfordringar på fylkesvegnettet, både når det gjeld standard, utbetring av tunellar og vedlikehald. Over halvparten av fylkesvegane har dårleg dekketilstand. Det er anslått eit behov for 11–12 milliardar for å ta igjen etter sletet. Eit stort tal ferjer, i alt 28 samband, skapar barrierar.

Kollektivtransport med hurtigbåt, fly og tog

Båttransport spelar ei viktig rolle på delar av kysten, og kan spele ei viktigare rolle, særleg inn mot Bergen. Utfordringa er at båttransport er kostnadskrevjande og gir særst høge klimagassutslepp i dag. I framtida kan låg- og nullutslepps-teknologi gjere båttransport meir berekraftig.

I eit større fylke med store avstandar vil flytransport via dei regionale lufthamnene vere ein del av kollektivtilbodet. Utvikling av regionale ruter er avgjerande for at fylket skal fungere effektivt og næringslivet skal konkurrere med andre delar av landet.

Tog spelar ei viktig rolle langs Bergensbanen. Med ny Vossebane og Ringeriksbane vil Bergensbanen sin konkurransekraft mot fly og bil bli kraftig styrka på strekninga mellom Vestlandet og Austlandet

Kvardagstransport – å gå, sykle eller reise kollektivt

Kvardagstransporten er viktig for alle og opnar for kontakt og deltaking i samfunnet. I område med tett busetnad bør gange og sykling, samt kollektivreiser vere den mest attrak-

Vegskilt ved Ostereidet, Lindås kommune.
Foto: Stanley Hauge, Hordaland fylkeskommune

tive transportform for persontransporten. I Bergensområdet gjeld nullvekstmål for personbiltransporten. Gjennom verke-midla i Miljøløftet har det vore ei endring i transportmiddel-fordelinga med auke i miljøvenlege transportformer og reduksjon i biltrafikken. I heile fylket er det utfordringar når det gjeld manglande tilrettelegging for gåande og syklande og utrygge skulevegar. Meir kompakt utbyggingsmønster vil på sikt kunne skape grunnlag for betre transporttilbod. I spreiddbygde område kan ein finne nye løysingar for kollektivtransport ved bruk av ny teknologi og smarte løysingar.

Samordning med næringsliv

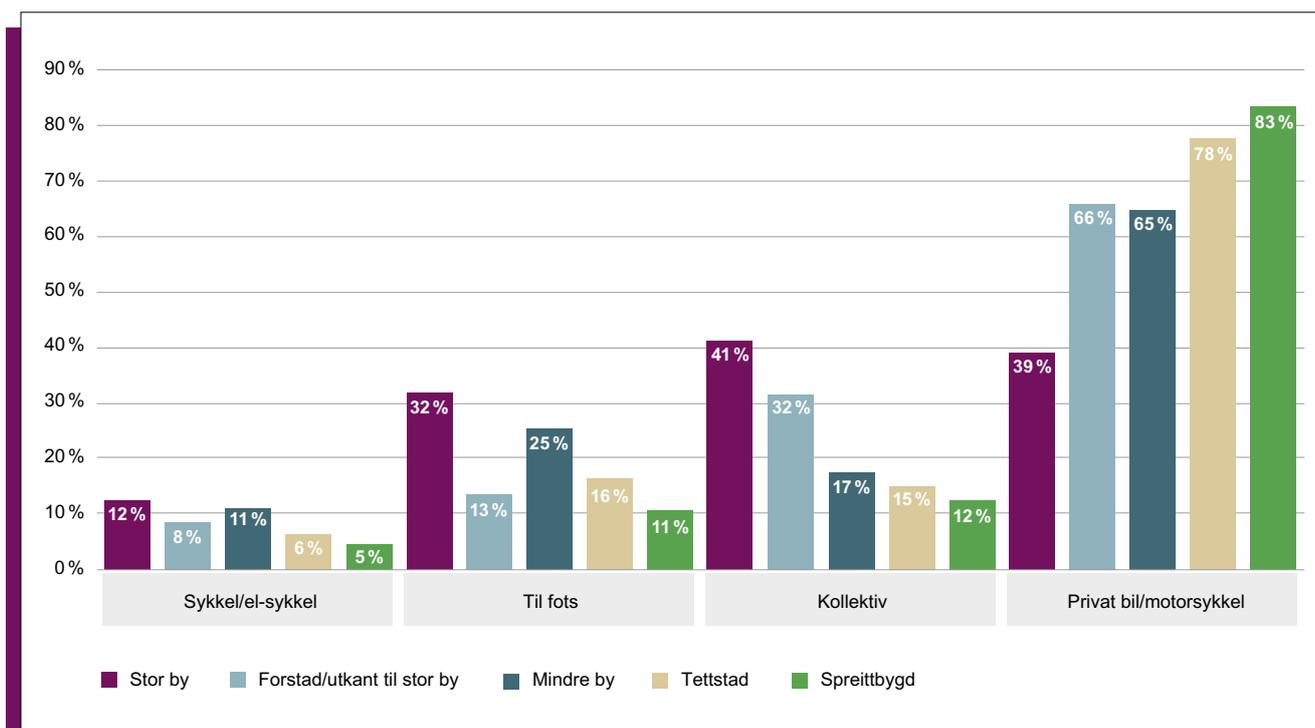
Meir transport av gods med båt og tog kan avlaste vegane og minske klimagassutslepp. I eit eksportretta fylke der maritim og marin verksemd står sterkt, kan gode hamner styrke fylket sin posisjon. Vidare kan ny trase, fleire kryssingsspor og rassikring på Bergensbanen sikre jernbanen sin konkurransekraft for gods.

Riksvegane er spesielt viktig for næringslivet. I transport-korridorane aust-vest er det utfordrande med omsyn til standard, ras og regulativitet om vinteren.

Samarbeid med reiselivsnæringa kan vere med på å skape grunnlag for nye løysingar. Prosjektet «Travel like the locals» er eit døme innan kollektivtransport. Fylket sine nasjonale turistvegar har ei særleg viktig rolle.

Sykkelveg i Bergen. Foto: Morten Wanvik, Hordaland fylkeskommune

Figur 1.4.3: På kva måte reiser du vanlegvis mellom heim og jobb/skule? Fleire moglege svar. Kjelde: Folkehelseundersøkinga i Hordaland, 2018.

Ras- og flaumfaren aukar

Infrastruktur knytt til veg og jernbane er alt påverka av dagens klimaendringar og det er venta auka utfordringar som følge av faren for fleire flaumar og jord-, flaum- og sørpeskred. Særleg den daglege opplevinga av fare for pendlarar og skuleelevar er uholdbar.

Vestland er eit svært skredutsett område med i alt 277 registrerte skredpunkt langs veg. Bergensbana er den mest skredutsette bana i Noreg. E16 er svært utsett og skapar sårbarheit i ein viktig transportkorridor. Utbetring av Vossebana i ny trasé og ny E16 vil bety mykje for samfunnstryggleiken i fylket.

Teknologiutvikling og lågutsleppstransport

Det neste tiåret vil ny teknologi ha stor innverknad på alle aspekt ved transport og mobilitet. Stikkord er elektrifisering, kombinert mobilitet, sjølvkøyrande køyretøy og digitale system.

Samferdselsektoren er ei stor kjelde til klimagassutslepp. For alle transportformer med bil, båt og fly er utfordringa overgang til låg- og nullutsleppsteknologi. Elbilen er i frammarsj og fylket har ein høg del elbil og mange ladestasjonar. Fylket er ein verdslaiande region i overgang til nullutsleppsbilar. Denne utviklinga bør det byggjast vidare på.

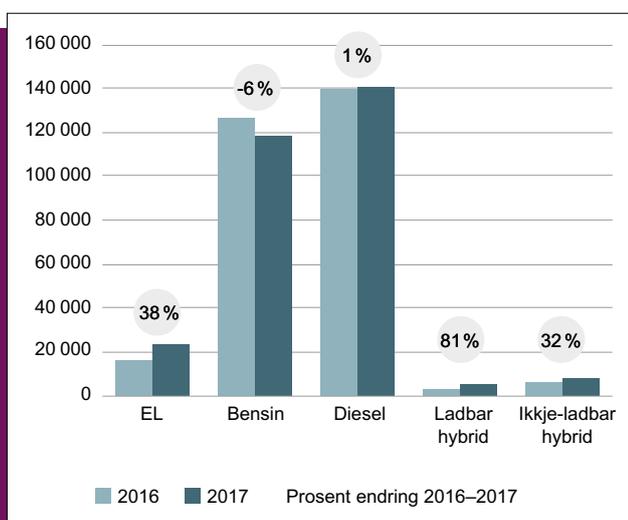
Regjeringa har som mål at kollektivtrafikken skal vere fossilfri innan 2025. Fylket kan her vere ein pådrivar gjennom innkjøp og gje stimuli til teknologisk utvikling. Dei første elferjene er i drift og dei fleste sambanda blir elektrifisert dei komande åra. Bussar og drosjer står for tur. Industrien i Vestland er alt i verdsklasse når det gjeld maritim nullutsleppsteknologi. Fylket kan vere testområde for elektriske rutefly på kortbanenettet. Flyruta Flesland–Førde er interessant som pilot for elfly som ledd i ei langsiktig satsing.

Kringombuss framfor Kviknes Hotel. Fotograf: Tove Berget / Sogn og Fjordane fylkeskommune

Eit steinras stengde i november 2013 rv. 55 ved Ylvisåker mellom Sogndal og Leikanger. Foto: Ole Kristian Åset / Statens vegvesen

Figur 1.4.4: Tal registrerte køyretøy og endring i prosent frå 2016 til 2017 i Vestland. Kjelde: SSB tabell 11823.

Hurtigladdestasjon ved Trengereid. Foto: Morten Wanvik, Hordaland fylkeskommune

1.4.4 Grøn konkurransekraft

Robust næringsliv

Vestland er kjenneteikna av eit variert og sterkt næringsliv og ei sysselsetting på over 66 prosent, tilnærma likt nasjonalt gjennomsnitt. Den største effekten av oljeprisfallet, som i førre strategiperiode skapte arbeidsløyse langs kysten, er no borte. Men prisfallet synleggjorde avhengigheita av olje- og gassrelatert næringsliv og moglegheitene som ligg i utnytting av kompetansen over i nyskaping og innovasjon. Nyetablerte føretak i Vestland skapar fleire arbeidsplassar enn gjennomsnittet nasjonalt og mengda føretak veks i dei fleste kommunar. Det er berekna at fylket manglar opptil 4 500 personar til ledige jobbar. Ein konkurransefordel i Vestland er eit høgt utdanningsnivå og relevante forskingsmiljø, i tillegg til ein arbeidskultur som stimulerer til innovasjon og utvikling. Betre vegnett er eit sentralt element for auka konkurransekraft.

Usikkerheit internasjonalt råkar eksportfylket

Fylket er kjenneteikna av høg del eksportretta næringsliv som konkurrerer i ein global marknad. Mange arbeidsplassar er tidlegare flytta til lågkostland. Den internasjonale

Lifebag UB frå Årdal vidaregåande skule vart årets ungdomsbedrift på fylkesmessa for ungdomsbedrifter / Ungt Entreprenørskapsforum på Eid vidaregåande skule 14. februar 2019. Foto: Ungt Entreprenørskap Sogn og Fjordane

situasjonen skapar no usikkerheit med tilløp til handelskrig og proteksjonisme i viktige marknader.

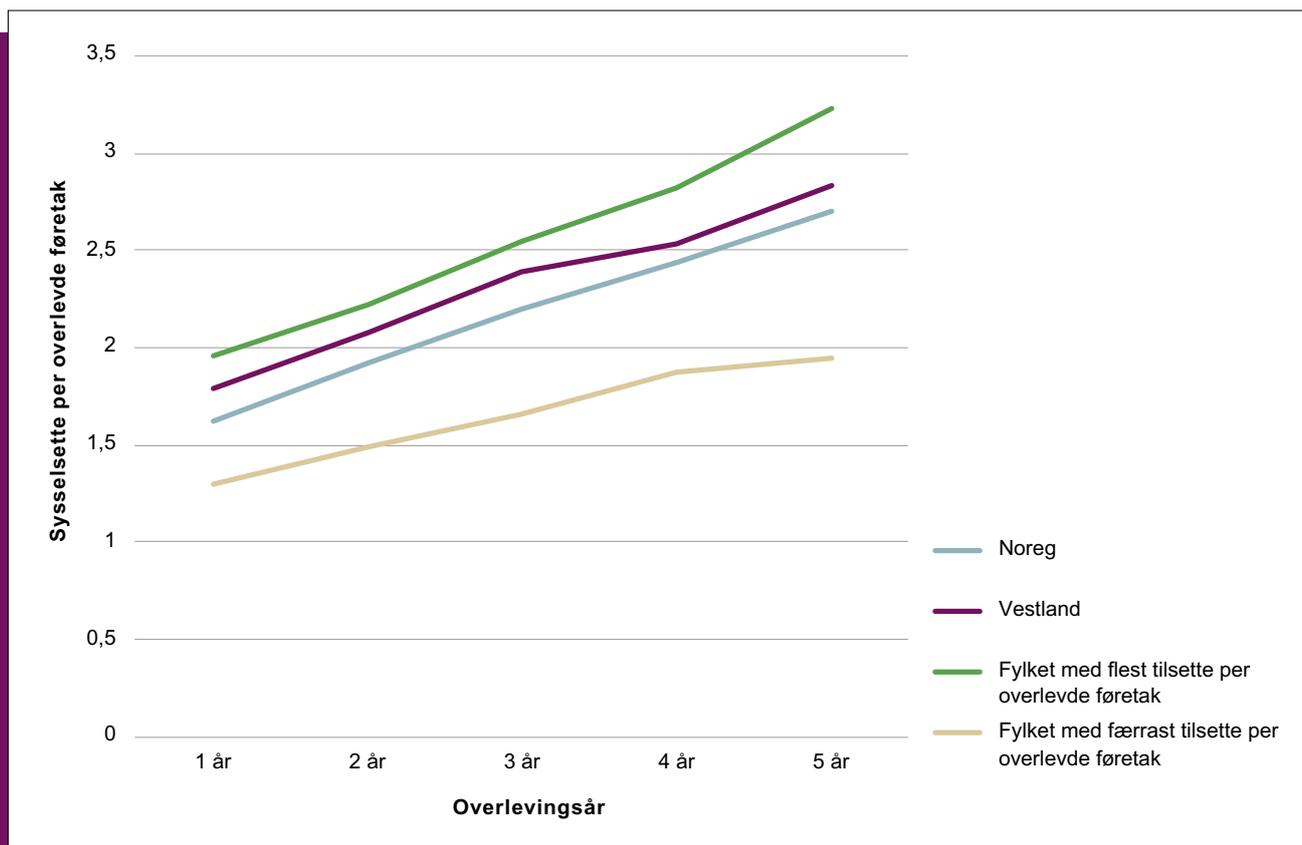
Omstilling til grøn konkurransekraft

Ei berekraftig utvikling innan næringslivet kan kort omtalast som omstilling til grøn konkurransekraft – ei utvikling som som bidrar til å kutte klimagassar og miljøulempar og samstundes aukar verdiskaping og sikrar sysselsetting. Utfordringa, både på kort og lang sikt, blir å gjere oss mindre olje- og gassavhengig både ut i frå klimaomsyn og omsyn til eit robust næringsliv. Bioøkonomi og sirkulær økonomi er stikkord for mogleg utviklingsretning. Eit større mangfald i kompetansekreivjande foredling av naturressursar er ein veg å gå. Spesialisering innanfor næringar der vi har føresetnad for konkurransefortrinn, «smart spesialisering», kan vere ein

Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging

Vekstkraftige regionar og lokalsamfunn i heile landet

- at fylkeskommunen og kommunane legg vekt på arbeidet med å redusera klimagassutslepp og legg til grunn høgaste alternativ for klimaframskrivingar for klimatilpassing i planar.
- at fylkeskommunane og kommunane legg til rette for vekst i sysselsetting og produksjon i grønt og berekraftig næringsliv med omstilling, innovasjon og vekst i nye arbeidsplassar.
- at fylkeskommunen tek ansvar for ein regional kompetansepolitikk og tek omsyn til flyktingar og innvandrarak sine behov.
- at fylkeskommunen og kommunane tar omsyn til viktig naturmangfald, leveområde for ville pollinerande insekt, friluftslivområde, overordna grønstruktur, kulturhistoriske verdiar og kulturmiljø og landskap, strandsoneverdiar og jordbruksområde, drikkevasskjelder.
- at fylkeskommunen og kommunane utviklar dei norske verdsarvområda som fyrtårn for beste praksis innafor natur- og kulturminneforvaltning gjennom arealplanlegginga.
- At fylkeskommunen og kommunane set av tilstrekkeleg areal til ønskt vekst i oppdretts- og havbruksnæringa
- At fylkeskommunen og kommunane legg til rette for meir verdiskaping og nye grønne næringar innanfor jord- og skogbruk
- at fylkeskommunen og kommunane sikrar viktige mineralførekomstar og at forvaltning av byggjeråstoff vert vurdert i eit regionalt perspektiv.

Figur 1.4.5: Sysselsette per overlevde føretak. Føretak etablert mellom 2005 og 2010. 1. til 5. overlevingsår. Kjelde: SSB tabell 06707.

metodikk. Området Sløvåg–Mongstad er alt i dag ein viktig arena og har eit stort potensiale for utvikling av grøn industri.

God tilgang på fornybar energi og industri i utvikling

Vestland er alt landets største produsent av fornybar energi. Denne er mellom anna utgangspunkt for ein kraftkrevjande industri som, grunna høg kompetanse, står seg i konkurransen med lågkostland og kan bidra til utvikling av miljøvenlege produksjonsprosessar. Denne industrien er lokalisert i delar av fylket som har trong for fleire arbeidsplassar. Havvind er døme på eit område der Vestland har ein unik sjanse til å delta i omstilling til fornybar grøn energi.

Marine og maritime næringer i verdsklasse langs kysten

Marine og maritime næringer i fylket er solide og held internasjonalt nivå. Langs kysten er det stor aktivitet, og innovasjon og utvikling av ny teknologi innan desse næringane kan gje grunnlag for robuste berekraftige arbeidsplassar i framtida. Vestland blir det største akvakulturfylket etter samanslåinga. Akvakulturnæringa har store utfordringar gjennom tap i produksjonen og i høve til miljøkonekvensar.

Reiseliv med potensiale for vekst, særleg i indre delar av Vestland

Også reiseliv har ein særleg sterk posisjoni fylket, der landskapsverdiane har stor internasjonal appell.

Cruiseskip frå MSC til kai i Flåm i Aurland kommune.

Foto: Rolf M. Sørensen / Sogn og Fjordane fylkeskommune

Indre Vestland har i den samanheng lang tradisjon og ei særleg tiltrekkingskraft saman med Bergen som innfallspunkt. Reiselivet er i sterk vekst og har stor verknad for både lokal sysselsetting og kommunal økonomi. Næringa skapar arbeidsplassar i delar av fylket kor det er trong for tilflytting. Vi har gode moglegheiter og interesse for å utvikle eit grønt reiseliv. Reiselivsdestinasjonar kan arbeida for å bli kvalitetsmerka som eit berekraftig reisemål.

Kortreist lokal mat – ein ressurs

Grøn konkurranse kan også relaterast til bruk av stadeigne ressursar innan landbruk. Kortreist matproduksjon bidreg til å sikre matjord for framtida, tek vare på kulturlandskap og gir sysselsetting i delar av fylket der det er trong for auka tilflytting.

Kulturmiljø som verdiskapar

Kulturminne har ein eigenverdi, men er også verdifullt for verdiskaping. Kulturminne og kulturmiljø må i aukande grad bli sett på som ressursar for lokal næringsutvikling. Bevaring og gjenbruk av kulturminne i kombinasjon med busetting og vekst skapar positive synergjar i lokalsamfunnet.

Fiskeforedling – Salma – Bømlo. Foto: Morten Wanvik, Hordaland fylkeskommune

Bryggen i Bergen. Foto: Hordaland fylkeskommune

Utbygging av breiband på Leikanger. Foto: Olav Skarsbøl Sogn og Fjordane fylkeskommune

1.4.5 Digitalisering av samfunnet

Digitalisering påverkar heile samfunnet

Dei siste 20 åra har digitaliseringa forandra samfunnet vesentleg. Breiband med høg kapasitet legg grunnlaget for at mange tenester kan formidlast på nye måtar. Utbreiing av smarttelefon er stor, og nye analyseverktøy utnyttar datastraumane. Sosiale medium gir nye kontaktformer og opnar for deltaking i samfunnslivet på nye måtar.

Bruk av IKT gir vesentlege mogelegheiter for å bidra til mindre klimagassutslepp og betre miljø.

Breiband til alle

Utfordringa blir å utnytta denne teknologien på ein måte som tener Vestland. Utviklinga har hittil vore prega av stor grad av privat initiativ og lite offentleg styring. Offentlege organ innan digital infrastruktur verkar lite samordna og fragmenterte. Fylkeskommunen kan spela ei sterkere pådrivarrolle for å sikre breiband til alle og god mobildekning i heile fylket.

Avstandulempjer kan motverkast av digitale tenester

I eit fylke med store avstandar blir digitalisering av tenester viktig for å minske avstandulempene.

IKT-baserte løysingar vil kunne utvikle og effektivisere transport og legge til rette for kombinert mobilitet. E-helse og e-læring er døme på tenester som alt er under utvikling. Den aukande gruppa eldre i distriktskommunar kan bu lengre i eigen heim ved bruk av teknologien. Kulturfeltet er også under endring. Kunstproduksjon, formidling og digitalisering av kulturarv og arkiv er døme på tema som omfattast. Nye aktivitetar som e-sport veks fram. Rett bruk av IKT styrkar næringslivets konkurranseevne. IKT gir også nye arbeidsplassar som støttefunksjonar til digitaliseringa av samfunnet.

Kompetanse og kunnskap om konsekvensar av vegval

For å vere rusta til denne omstillinga i samfunnet blir det viktig med digital kompetanse på alle nivå, heilt frå grunnleggjande meistring som medborgar til forskingsbasert kunnskap. Digitalisering medfører også farar og fallgruver som ein kan unngå, til dømes innan tryggleik, personvern og spreing av falske nyheiter og informasjon. Nokre grupper kan bli sett utanfor det digitale samfunnslivet. Utviklinga bør fylgjast tett av forskning som kan gje tilrådingar når vi står framfor vegval.

1.4.6 Relevant kompetanse og kunnskap

Gjennomført utdanning er inngangsbilletten til arbeidsmarknaden

Kompetanse og kunnskap er ein nøkkelfaktor for utvikling, både for den einskilde og samfunnet. Utdanningsnivået er generelt høgt i fylket.

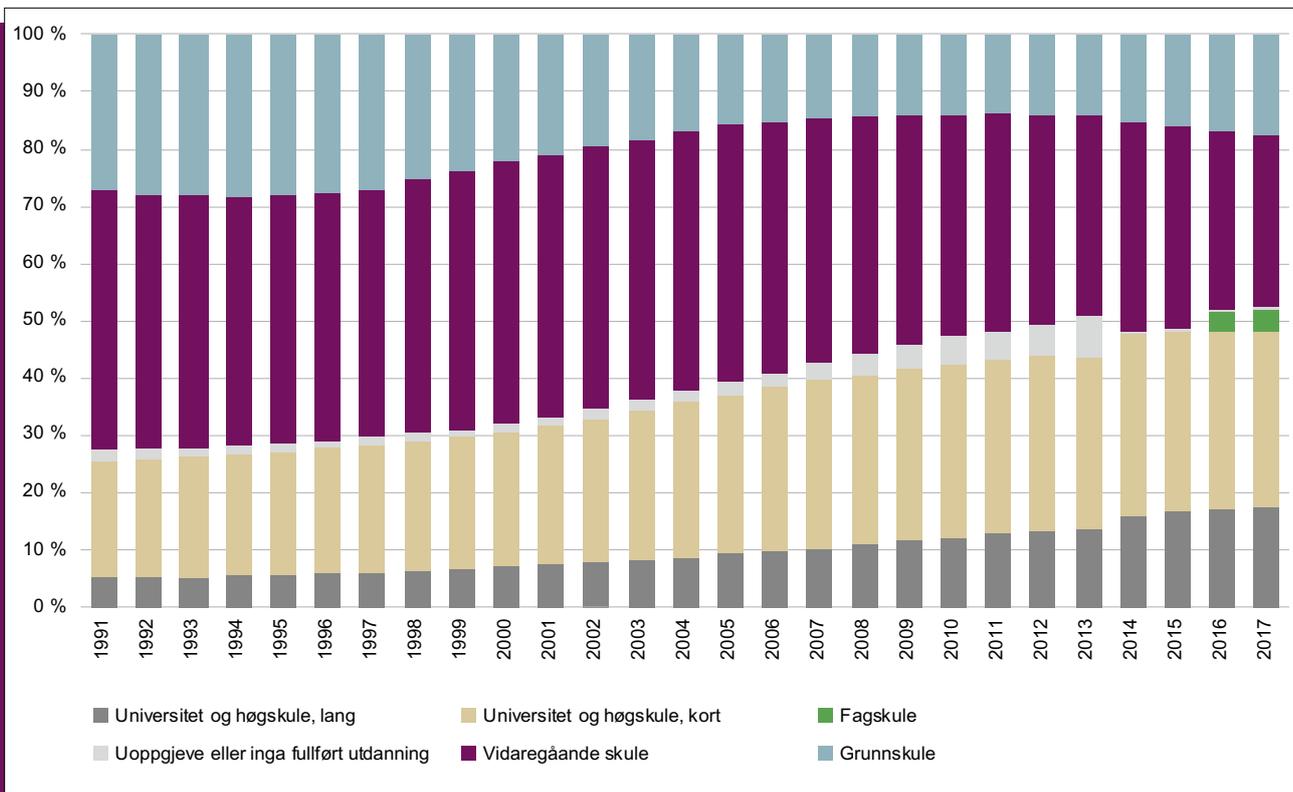
Utdanning på vidaregåande nivå betyr mykje for å koma inn på arbeidsmarknaden og vere økonomisk sjølvstendig. Ungdom som ikkje har fullført vidaregåande opplæring er særleg utsett for å hamne varig utanfor arbeidslivet. Andelen med grunnskule som høgaste fullføre utdanning har diverre auka dei siste åra. Å kunne tilby ei utdanning som er tilpassa den einskilde sine føresetnader og evner er difor avgjerande og krev stor grad av samordning mellom ulike forvaltningsnivå og skreddarsaum kring den einskilde elev.

Betre gjennomføringsgrad er eit mål for alle grupper på alle nivå, også universitet og høgskule. Låg gjennomføring er ein kostnad for samfunnet i form av utanforskap og mangel på kvalifisert arbeidskraft.

Samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv er avgjerande

Eit samarbeid mellom arbeidslivet og utdanning på alle nivå vil bidra til at den einskilde tek meir opplyste val og kan sjå muligheiter i lokalsamfunnet der ein kjem i frå. Samarbeid er også naudsynt for å gjera utdanningstilbodet relevant for arbeidslivet og sikre at arbeidslivet er omstillingsdyktig. Kompetansegap og framtidens kompetansebehov må systematisk avdekkast.

Elevtalet i vidaregåande skule er synkande. Rett dimensjonering av utdanningstilbod sikrar at kandidatane får jobb og verksemdene arbeidskraft. Det er også viktig å sikre at dei som allereie er i arbeid får påfyll av kompetanse. Grøn omstilling krev annan kompetanse, til dømes for å fremje sirkulær økonomi.

Figur 1.4.6: Høgaste fullførte utdanningsnivå 1991–2017. Universitet og høgskule, kort, omfattar høgare utdanning til og med 4 år. Universitet og høgskule, lang, omfattar høgare utdanning på meir enn 4 år, inkl. forskarutdanning. Kjelde: SSB tabell 08921

Utvikling av attraktive tilbod og utdanningsstader bidreg til å halda på naudsynt arbeidskraft i fylket. Fylkeskommunen spelar ei viktig rolle som samordnar og koplar mellom utdanning, arbeidsliv og andre statlege aktørar med virkemiddel på feltet og individ.

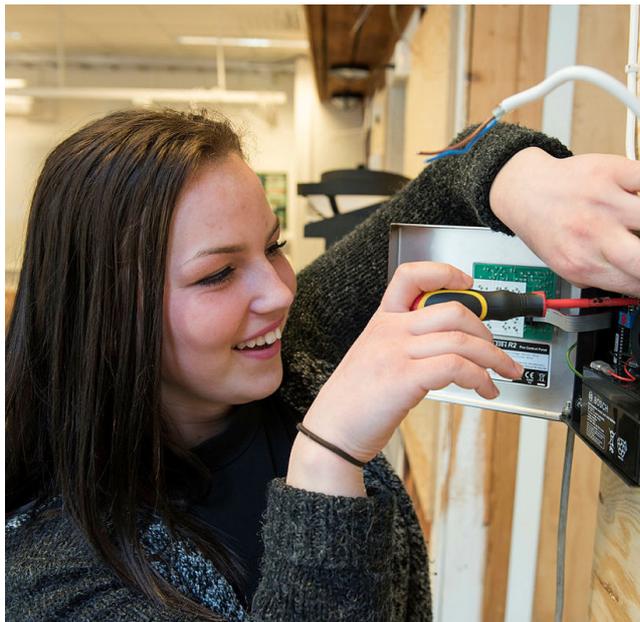
Utviklinga må vere kunnskapsbasert

Kunnskap er avgjerande for å kunne handtere framtidens utfordringar. Det handlar både om å skaffe ny kunnskap og å nytte kunnskap som allereie finst. Vestland har eit stort potensiale for forskning ved universitetet, høgskular og frittstående institutt. Forskningsaktivitet i næringslivet er på god veg oppover, men ligg fortsatt lågt i høve til andre fylke. Store næringer som marin-, maritim- og energisektoren har trong for ny kunnskap og forskning for å møte krav til innovasjon, omstilling og det grønne skiftet. Offentleg sektor, ikkje minst kommunane, har aukande behov for kunnskapsbaserte arbeidsmåtar og forskning innan alle samfunns- og tenesteområde.

Verdien av kontakt mellom kunnskaps- og forskingsmiljø og brukarane blir stadig understreka. Utfordringa er å gjera forskinga meir relevant for utviklingsmåla i fylket, auke finansiering av brukarretta forskning og utvikle system for deling av kunnskap.

Trong for internasjonal kompetanse i eit uroleg Europa

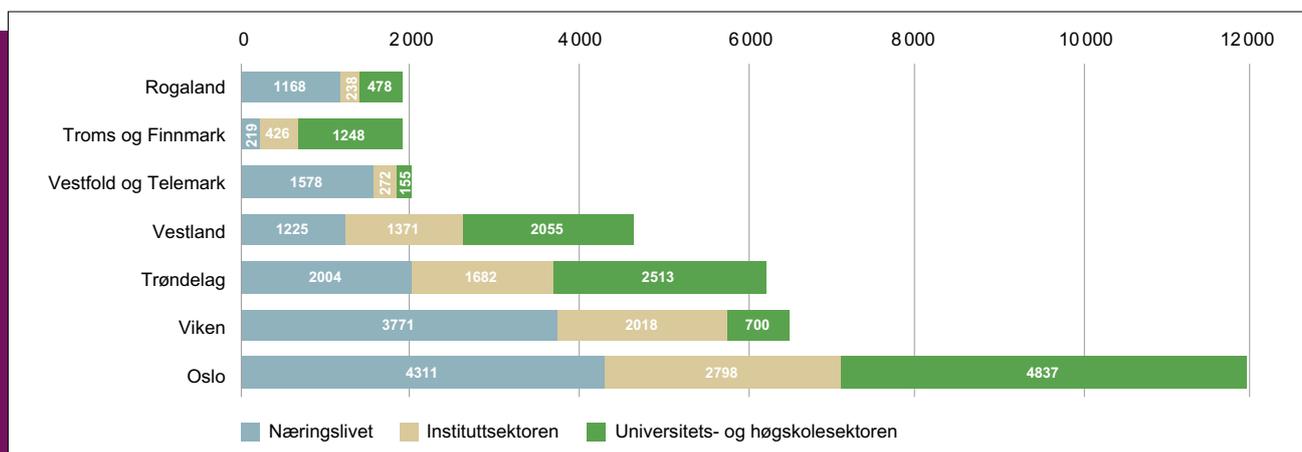
Det er mykje å hente på internasjonalt engasjement og nettverksbygging for å sikre ei berekraftig utvikling og eit trygt samfunn. Uteksling av elevar, studentar og arbeidstakarar er ei investering for ei framtid der motsetningar minkar og kunnskap flyt friare mellom nasjonar. Næringslivet i fylket er avhengig av kunnskap om marknader og moglegheiter internasjonalt, noko som er særleg viktig for å stimulere grøn vekst. Fylkeskommunen har ei viktig oppgåve i å stimulere til internasjonal kontakt og bygge nettverk slik at vi kan dra nytte av ulike økonomiske ordningar og påverke utviklinga i Europa.

Elektrofag, Bergen Maritime vgs. Foto: Morten Wanvik, Hordaland fylkeskommune

Oversiktsbilete over Fosshaugane Campus i Sogndal då Sogndal vidaregåande skule var ny hausten 2011. Foto: Jostein Heggstad / Sogndal vgs., Sogn og Fjordane fylkeskommune

Figur 1.4.7: FoU-årsverk etter sektor for dei 7 fylka med flest FoU-årsverk i 2013, ny fylkesinndeling. Kjelde: NIFU, FoU Statistikkbanken.

Gateparti frå Norheimsund, Kvam kommune. Foto: Morten Wanvik, Hordaland fylkeskommune

1.4.7 Attraktive stader og gode nærmiljø

struktur på alle nivå gir grunnlag for ein god balanse mellom nærleik, kvalitet og effektivitet. Samlokalisering av ulike tenester er brukarvenleg og gir fagleg støtte til tenesteytarane.

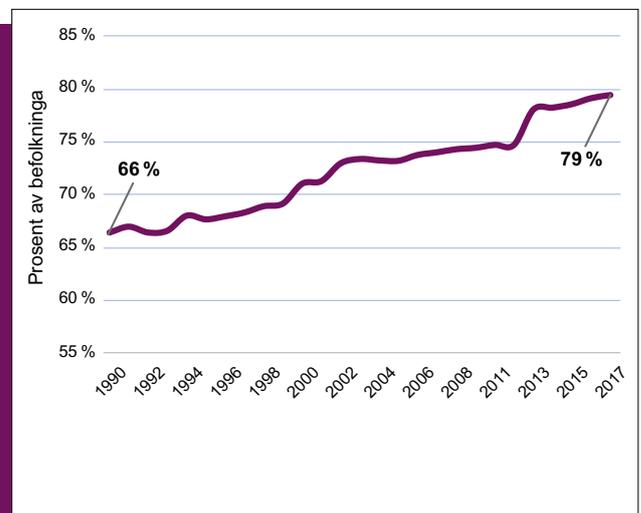
Utpeiking og styrking av regionsenter er eitt ledd i å finna denne balansen. Vidareutvikling av senterstruktur, tenester og funksjonar er ei utfordring som bør fylgjast opp i det nye fylket.

Dei fleste bur i ein tettstad

Vestland er eit forholdsvis spreiddbygd fylke, sjølv om rundt 80 prosent av befolkninga bur i ein tettstad. Delen har vore aukande, men det er stor variasjon mellom kommunane. Både for dei som bur i ein tettstad og dei som bur utanfor, har kvalitetane i tettstaden mykje å sei. Å skape gode nærmiljø både i storbyen Bergen og i mindre tettstader, er ei utfordring. Eit klimavenleg utbyggingsmønster der ein ser tettstaden og omgjevnadane i samanheng er berekraftig.

Tenester og institusjonar nær brukarane

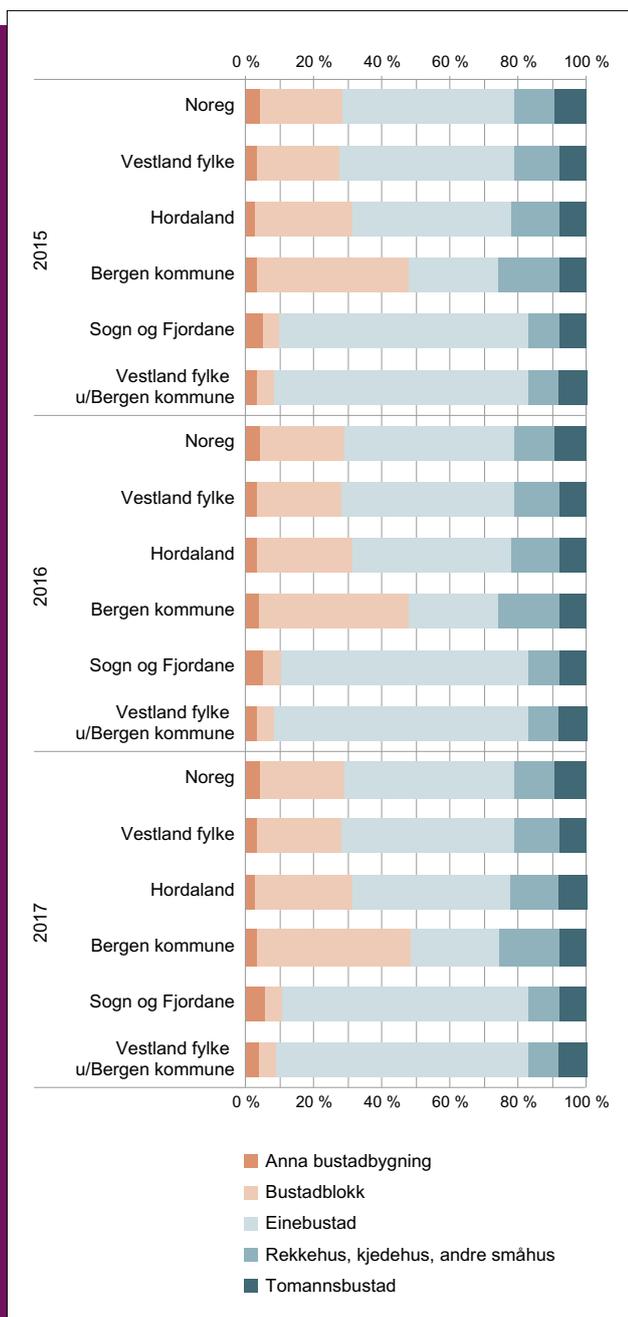
Sentralisering av tenester og funksjonar, både statlege og fylkeskommunale har funne stad over lengre tid. Private tenester og funksjonar fylgjer same mønster. Det er eit ynskje å tilby tenester nærast mogeleg brukar, både ut i frå eit velferdssynspunkt og minimering av transport, samstundes som tenestene har kvalitet og er effektive. God planlegging med klar senter-

Figur 1.4.8: Del personar i tettbygde strok 1990–2017. Vestland. SSB tabell 05212.

Ein nyleg opparbeidd turveg i Eivindvik, Gulen kommune.
Foto: Frank Tore Farsund Tveit / Sogn og Fjordane fylkeskommune

Figur 1.4.9: Del hushald som bur i ulike type bustadar i Noreg, Vestland, Bergen kommune og Vestland utanom Bergen kommune i 2017. Kjelde: SSB tabell 11508.

Gode bustader gjennom heile livet

For å skape gode og stabile nærmiljø er det viktig å ha varierte bustader innan korte avstandar. Det gjeld bustader for å eige og leige, for barnefamiljar og mindre personshushald og med ulik standard. Mange kommunar har underdekning av bustader for små hushaldningar. Varierte bustader gir grunnlag for at ein kan knyte seg til eit lokalmiljø i ulike livsfasar. Nettverk kan utviklast og vedlikehaldast og gode nærmiljø skapast. Eit aldersvenleg samfunn krev ein aktiv bustadpolitikk.

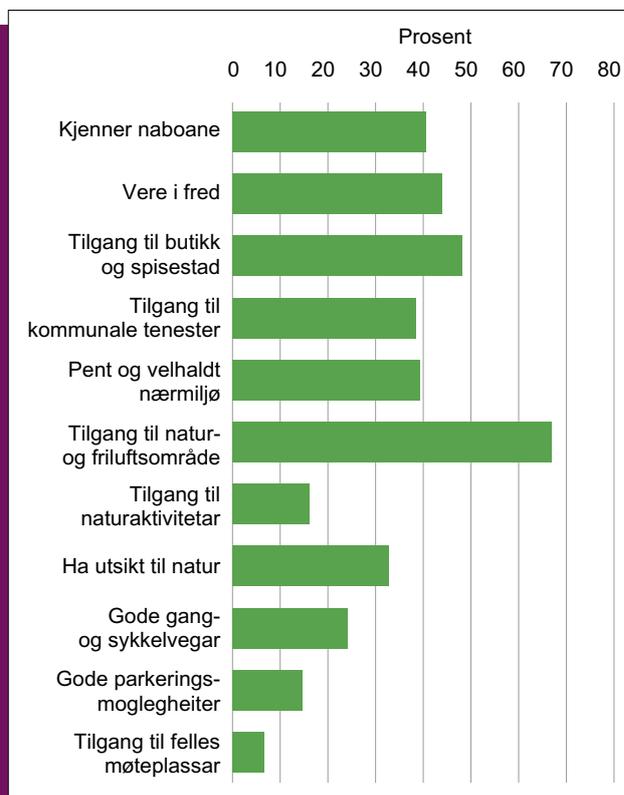
Gange, sykling og kollektivtransport i kvardagen

Mange av livsstilsutfordringane kan motverkast av auka gange og sykling. Potensialet er stort og kan utnyttast gjennom tilrettelegging. I tillegg til fysisk aktivitet gir det også høve til å møta andre menneske. Dette forutset at trafikktryggleiken er ivarett.

Kollektivtransport sikrar også mogelegheitene for dei som bur utanom tettstadane til å bruke tilbodet i tettstaden. Klimaomsyn talar for at gange, sykling og kollektivtransport bør nyttast i større grad.

Universell utforming av uteområde og tenester

Universell utforming betyr at omgjevnadane er utforma slik at alle, uavhengig av funksjonsnivå, kan nytte området eller tilbodet. I tettstadane er det spesielt viktig at sentrale uteområde er tilgjengeleg og at alle tenester og funksjonar kan nyttast av alle. Universelt utforma kollektivtransport bidreg til at fleire kan nytte tenestetilbodet og delta i sosiale samanhengar. Eldre er ei veksende gruppe, og dei kan bu lengre heime gjennom

Figur 1.4.10: Kva er viktig for å trivast nærmiljøet. Kjelde: Folkehelseundersøkinga for Hordaland 2018.

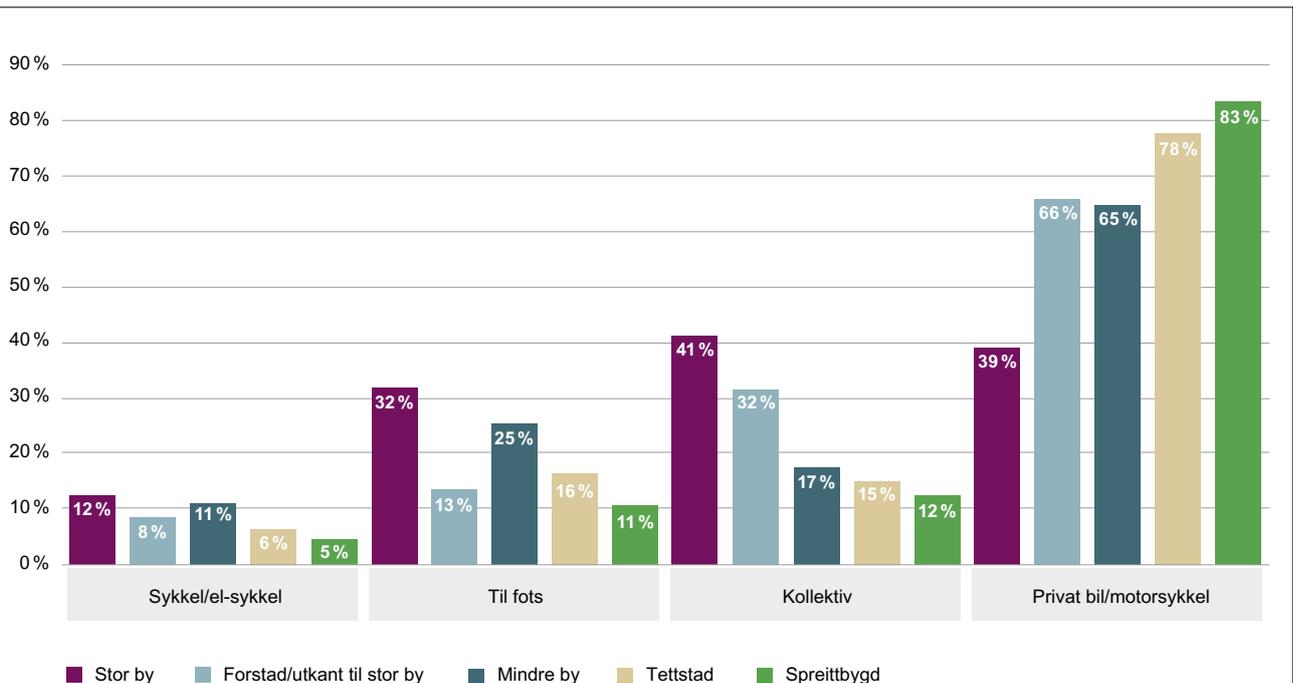
Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging

Byar og tettstader der det er godt å bu og leve

- at kommunane har ein aktiv og heilskapleg areal- og sentrumspolitikk der ein legg vekt på å styrke sentrumsområde og tar ei leiande rolle i sentrumsutviklinga.
- at bustadpolitikken og bustadplanlegginga er ein integrert del av kommunen sin strategi for samfunns- og arealutvikling og tar bustadsosiale omsyn, tilrettelegg bustader for eldre og personar med nedsett funksjonsevne.
- at kommunane planlegg for å motverke konsentrerte levekårsutfordringar, legg universell utforming til grunn og sikrar folkehelse.
- at kommunen legg vekt på arkitektur og kvalitet og tek utgangspunkt i kulturhistoriske element og særpreg.
- at fylkeskommunen og kommunane tek vare på kunst og kultur som del av planlegginga og legg til rette for eit fritt og uavhengig kulturliv
- at kommunar og fylkeskommunen har ei aktiv og heilskapleg tilnærming til utvikling av aldersvenleg samfunn
- at kommunane sikrar byrom og bløgrøn infrastruktur og legg til rette for fysisk aktivitet og naturopplevingar
- at fylkeskommunen og kommunane sikrar bruks- og verneverdiane i vassdrag.
- at kommunane sikrar gode vilkår for god psykisk og fysisk helse
- at kommunane tek hand om barn og unge sine interesser gjennom å fremje trygge, attraktive og aktivitetsfremjande by- og bumiljø
- at kommunane sikrar trygge og helsefremjande bu- og oppvekstmiljø, frie for skadeleg støy og luftforureining

betre tilrettelegging. Vidare kan det auke moglegheitane for unge med funksjonsnedsetting å møte andre i eige nærmiljø. I periodar med nedsett funksjon har alle bruk for universell utforming. Tannhelsetenesta er eit døme på kor ein må legge til rette for mobilitet, både til klinikk, kontor og opp i stolen.

Med universell utforming kan det skapast venskap og band på tvers av funksjonsnivå. Einsemd og isolasjon kan motverkast.

Figur 1.4.11: På kva måte reiser du vanlegvis mellom heim og jobb/skule? Fleire moglege svar. Kjelde: Folkehelseundersøkinga i Hordaland, 2018.

Bilete frå dagsturhytta i Eid. Foto: Magnar Egil Øren Gangsø

Gode møteplassar og rekreasjonsareal

Sosiale møteplassar og gode rekreasjonsareal er viktig for å sikre psykisk og fysisk helse. Delen einslege aukar, både blant unge og eldre, og sosial kontakt må tilfredsstillast utanfor ein kjernefamilie. Møteplassane kan ta mange former, alt frå nærbutikken til kulturhuset. Det kan vere organisert og eigenorganisert aktivitet. Felles kjenneteikn er eit lågterskeltilbod der ein kjenner seg velkomen. Bruk av offentlege bygg som barnehage og skule, også utanom kjernetida, styrkar nærmiljøet og gir kontakt mellom generasjonar. Nærfriluftsområde som ein kan nå utan bruk av bil eller buss har stor verdi, både som møteplass og som fremjar av fysisk helse. Balansen mellom fortetting og å ta vare på grøne lungar og vassflater i og nært tettstadane er ei utfordring fleire stader.

1.4.8 Eit fornyande, profesjonelt og frivillig kulturliv

Eitt fritt og uavhengig kulturliv

Vestland bør kjenneteiknast av eit kulturliv som fremjar fornying og utvikling. Nye kunst- og kulturuttrykk må få vekse fram både i forlenging av tradisjonelle former og som nyskaping og

utvikling av kulturuttrykk. Kulturlivet må utviklast fritt og uavhengig. Kunst og kulturliv kan vere med på å setje viktige samfunnsmessige spørsmål og problemstillingar på dagsorden.

Vestland – ein leiande kulturregion

Vestland bør ha som ambisjon å vere ein leiande kulturregion. Ein tydeleg kulturell profil kan bidra til å bygge kulturregionen i skjeringspunktet mellom fylkeskommunen, stat og kommune og profesjonelt og frivillig kulturliv. Eit framsynt kulturliv kan vere med på å dra heile samfunnet vidare og kan vere med på å setje i gang samfunnsmessige endringar. Profesjonelt kulturliv bør vere sterkt og fremja nyskaping og yringsfridom.

Kultur inkluderer

Inkludering er tilknytning mellom den einskilde og fellesskapet. Eit mål for heile kultur- og idrettsfeltet er å mobilisere til eit aktivt medborgarskap der den einskilde har tilgang på arenaer og aktivitetar slik at deltaking i samfunnet er mogeleg. Eit godt lokalsamfunn bør ha eit mangfaldig kultur- og idrettsliv med tilgang for alle.

Viktig nasjonal kulturarv

Vestland var utgangspunkt for mange viktige institusjonar som har vore med på å skape norsk identitet, så vel som den regionale. Heilt frå vikingtida gjorde landsdelen seg sterkt gjeldande. For kyrkja i Noreg er Moster ein viktig referanse. Tidlege regionale lovgjevande forsamlingar fann stad på Gulatinget. Middelalderen og Bergen som landets hovudstad er ein annan viktig referanse.

Eit anna kjenneteikn er språkleg fellesskap der nynorsk har vore med å skape ein felles identitet i skriftspråk og målbruk.

Skulebarn får sjå og høyre profesjonelle kunstnarar og musikarar gjennom Den kulturelle skulesekken (DKS).
Fotograf: David Zadig | www.davidzadig.com

Barnefotball i Bergen. Foto: Morten Wanvik, Hordaland fylkeskommune

Felles fylkesting mellom Hordaland og Sogn og Fjordane på Gulatinget, Gulen kommune. Foto: Hordaland fylkeskommune

Frivillig og profesjonell

Dugnad og frivillige er ein viktig del av kultur- og idrettslivet i Vestland. Mange idretts- og kulturarrangement har som føresetnad stor grad av dugnad. I alle delar av fylket oppstår store og små aktivitetar og arrangement med hjelp av frivillige som yter ein verdifull innsats. Tal viser at det er ei negativ utvikling i aktive medlemskap i meir tradisjonelle frivillige organisasjonar, medan andre typar organisasjonar veks fram.

I kritiske situasjonar er organisasjonar som Røde Kors heilt naudsynt for at tryggleik kan bli ivaretatt. Frivillige blir i større og større grad eit naudsynt supplement til offentleg verksemd innan helse- og sosialtenester, til dømes ved integreringsarbeid og i å motverke einsemd.

Samspel mellom profesjonelle og frivillige kan vere ei god oppskrift på suksess i framtida. Eit godt samverke mellom det offentlege, profesjonelle og frivillige blir ei utfordring framover.

1.4.9 Likeverdig samfunn

Like moglegheiter skapar trivsel og vekst

Eit samfunn med tilnærma like moglegheiter fremjar utvikling og trivsel. Utnytting av den einkilde sine evner vil vere til det beste for alle og gje grunnlag for personleg vekst, god helse og eit meningsfullt liv. Det er trøng for kontinuerleg oppfølging og overvaking av situasjonen for å sikre eit likeverdig samfunn med rettferdigheit og like moglegheiter for alle.

Økonomisk ulikheit og barnefattigdom aukar

Sjølv om økonomiske forskjellar blant innbyggjarane er små nasjonalt, ser vi ein trend som viser aukande forskjellar dei siste åra. Mest urovekkande i Vestland, er auken i del born i familiar med vedvarande låg inntekt. Desse vert definert som fattige etter norsk metodikk. Mange av desse er familiar med einslege forsørgjarar.

Fleire utan vidaregåande utdanning

Ulikheit gjer seg gjeldande på mange område, til dømes utdanning, der delen som berre har fullført grunnskule aukar. Vidaregåande skule er inngangsbillett til store delar av arbeidsmarknaden. Mange faktorar påverkar om ein fullfører vidaregåande utdanning. Psykisk helse er ein av dei som, saman med nettverk, grunnkunnskap, flytting og trivsel er avgjerande. Det er fare for at desse utfordringane aukar. Arbeidet med å tilby utdanning for vaksne er også viktig for for å gje alle same moglegheiter.

Fleire utanfor arbeidsmarknaden

Sjølv om sysselsettingsgrada er høg i Vestland, er den fallande og relativt mange er utanfor arbeidslivet. Når mange som både ynskjer og kan arbeide står utan jobb, er ikkje samfunnet berekraftig. Eit fellesskap på arbeidsplassen med eit meningsfullt arbeid, er for mange den beste medisin og verkar førebyggjande for mange lidningar.

For grupper med nedsett funksjonsevne er deltakinga i arbeidslivet lågare enn ynskjeleg, men i svak oppgang. Innvandrarar har høgare sysselsettingsgrad enn funksjonshemma, men utviklinga har vore negativ dei siste åra.

Ei stor utfordring er auken i unge uføretrygda i aldersgruppa 18–24 år som er utanfor arbeidsstyrken. Psykiske lidningar og åtferdsvanskar er den vanlegaste årsaka.

Likeverdige og utjamnande tenester

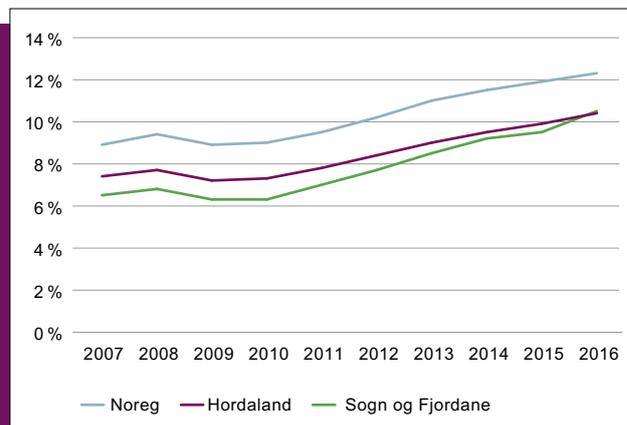
For å bøte på ulike føresetnader kan utsette grupper prioriterast. Eit døme er tannhelse der barn og unge og personar i institusjon eller annan offentlig oppfølging er prioritert. Med aukande levealder blir det aukande behov for å fylgja opp eldre si tannhelse, også utanfor institusjon. Den aukande gruppa med eldre vil i framtida skape store utfordringar for helsetenestene. Tilrettelagt transport (TT-kort-ordninga) er eit døme på god tilrettelegging innan transportfeltet.

Deltaking og inkludering i eit mangfaldig kultur- og idrettsliv

Det er stor skilnad på kor stor grad menneske er aktive kulturbrukarar og skaparar ut frå sosial og kulturell bakgrunn, bustad, funksjonsevne, inntekts- og utdanningsnivå. For at kultur- og idrettslivet skal spele ei samfunnsrolle i eit inkluderande demokrati, må det vere meir mangfaldig, ope og representativt og kommunisere dette breiare i samfunnet.

Det var utdeling av fag-, sveine-, kompetanse- og meisterbrev i Førdehuset 5. april 2019. Regiondirektør for NHO Vestlandet, Tom Knudsen, stod for utdelinga. Foto: Ole Johnny Devik / Sogn og Fjordane fylkeskommune

Figur 1.4.12: Utvikling i del born i alderen 0 til 17 år busett i hushald med låg inntekt. Kjelde: SSB, tabell 08764.

Kantine Nordahl Grieg vgs, Bergen. Foto: Morten Wanvik, Hordaland fylkeskommune

Fylkestingval i Bergen rådhus. Foto: Morten Wanvik, Hordaland fylkeskommune

Dronning Sonja avdukar eit kunstverk, sitt eige trykk, ved overrekkinga av Dronning Sonjas skulepris for likeverd og inkludering til Firda vidaregåande skule. Fotograf: Heidi Hattestein

1.4.10 Ungdom – trivsel og tilhøyre

Medverknad og demokratibygging

Moglegheitene for å påverke er med på å gje ungdom kjensle av eigen verdi og optimisme om framtida. Ungdomsråd/ungdomsting og elevråd er døme på ordningar som sikrar dette. Medverknad frå ungdom i avgjerder og planprosessar er demokratibygging.

I dagens Europa blir demokrativerdier som ytringsfridom, tolerante fellesskap og respekt for individ undergrave. Kunnskap om styringssystem og mogelegheit for påverknad er ein måte å sikre gode innspel på. Klimastreiken som har funne stad på mange skular i det siste er døme på spørsmål som er spesielt relevant for ungdom og der det i tillegg er eit engasjement.

Valdeltaking går ned og valdeltaking blant ungdom er lågast av alle aldersgrupper. Demokrati er avhengig av kunnskapsbaserte val og aktiv deltaking i prosessar. Eit utfordrande

UKM 2017, Høyanger. Foto: Martha Linnea Pukallus / UKM Media

mediebilde med falske nyheiter og styrt informasjon gjer ungdomsgruppa til ei svært viktig målgruppe for å sikre demokratiet i framtida.

Tilknytning til lokalt arbeidsliv kan hindre fråflytting

Mange unge drøymmer om å reise ut og oppleve verda utanfor lokalmiljøet. Det er positivt. På vegen er det likevel tenleg å kjenne til lokalt arbeidsliv og moglegheitane det kan gje for interessante jobbar. Dei unge flyttar i dag i alt for stor grad ut av mange kommunar, kanskje utan å vere klar over moglegheitane i lokalmiljøet. Gjennom stor grad av samspel mellom skule og arbeidsliv frå barnehage til høgare utdanning, kan ein dempe noko av utflyttinga av ungdom.

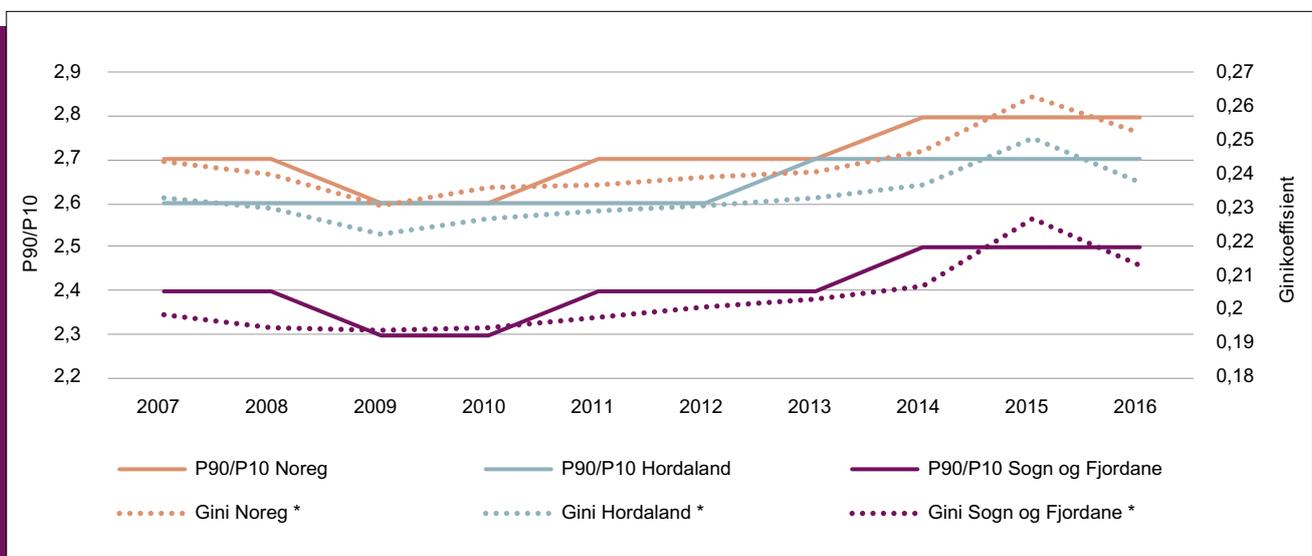

Fylkesting for ungdom 2019 var på Thon Hotel Skei 5.–7. april. Fotograf: Guro Høyvik / Sogn og Fjordane fylkeskommune

Ungdomskultur og møteplassar

Ungdom i overgang mellom barn og sjølvstendig vaksen har trong for eigne arenaer for utvikling og utprøving. Mange vegval blir gjort i denne fasen. Det trengs gode og støttande tilbod, både på skulen og i fritida. Dei minst aktive

er den viktigaste målgruppa. For hybelbuarar er det ekstra viktig med gode møteplassar. Små kommunar kan ha gode aktivitetstilbod og møteplassar, men i grisgrendte område er transport ei utfordring.

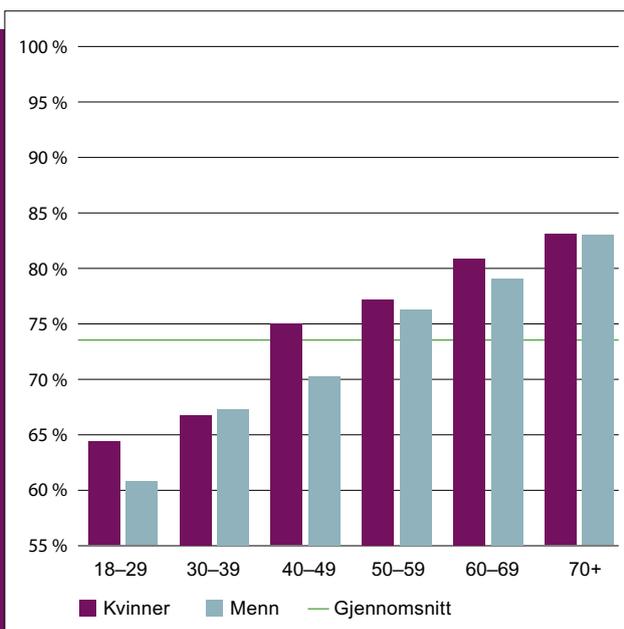

Figur 1.4.13: Utvikling i inntektsulikheit i Noreg, Hordaland og Sogn og Fjordane, målt ved P90/P10-forholdet og og Ginikoeffisienten. Jo lågare verdi på P90/P10-forholdet, jo mindre er inntektsulikskapen. Jo lågare verdi på Ginikoeffisienten, jo jammare er inntektsfordelinga. *Sekundærakse

Helse og trivsel

Det er tett samspel mellom individuelle levevanar og samfunnet rundt. Familien si inntekt og utdanningsnivå spelar ei sterkt rolle.

Figur 1.4.14: Grad av trivsel i nærmiljøet etter alder.
Kjelde: Folkehelseundersøkinga i Hordaland 2018

Ungdom i dag er karakterisert som «generasjon prestasjon». Mange positive utviklingstrekk kjenneteiknar dagens ungdom; røyking er nesten heilt ute, tannhelsa er god, og rundt 40 prosent av ungdom er fysisk aktive meir enn 30 min kvar dag, høgast av alle aldersgrupper. Alkoholforbruket går totalt sett nedover, men er relativt høgt i ungdomstida. Skuleresultat er gode, med jenter generelt øvst på resultatlista.

Men det er også varselamper som lyser. Graden av trivsel i nærmiljøet er lågast blant ungdom. Rapportert einsemd er størst i denne gruppa. Jentene rapporterer om aukande psykiske utfordringar. Fråfallet i idretten og andre kulturaktivitetar er i denne fasen aukande. Det blir ei utfordring å samle kunnskap om dei negative utviklingstrekk og finne ut kva verkemiddel som kan nyttast for å motverke dei.

Vegskilt ved Ostereidet, Lindås kommune. Foto: Stanley Hauge, Hordaland fylkeskommune.

2 UTFORDRINGAR FOR REGIONANE I VESTLAND FYLKE

2.1 Metode og medverknad	38
2.2 Regionrapportar	41
2.2.1 Møteregion Bergensområdet	41
2.2.2 Møteregion Indre Vestland	44
2.2.3 Møteregion Nordhordland og HAFS	47
2.2.4 Møteregion Sunnfjord og Nordfjord	50
2.2.5 Møteregion Sunnhordland	53
2.3 Folkehelseindikatorar for Vestland	56

2.1 METODE OG MEDVERKNAD

Kartet over Vestland illustrerer dei fem regionane rapportane i dette kapittelet tek utgangspunkt i. Regionane er basert på dialogmøta som vart gjennomført i regi av fylkeskommunen våren 2019.

Regionrapportane gjev eit grunnlag for å vurdere kva moglegheiter og utfordringar heile fylket står ovanfor. Rapportane er basert på tre element; (1) utviklingstrekk i regionen frå dokumentet *Vestland | Statistikk og utviklingstrekk*, (2) folkehelseundersøkingane i Hordaland og Sogn og Fjordane og (3) medverknad frå innbyggjarar i Vestland gjennom spørjeundersøking og dialogmøte.

Utviklingstrekk

– Vestland | Statistikk og utviklingstrekk

Dette dokumentet ligg til grunn for arbeidet med å setje retning og mål for utviklinga av Vestland. Dokumentet skal vere eit grunnlag for planar og strategiar som skal utarbeidast for det nye fylket. Det gjev ei oversikt over sentrale utviklingstrekk i fylket, og inneheld tal og fakta om Vestland innanfor eit breitt spekter av samfunnstema. Mykje av informasjonen er presentert på kommunenivå. Dette gjer at vi kan samanlikne kommunar, men også større geografiske område, som regionar. Statistikk og utviklingstrekk om utvalde samfunnstema er presentert for kvar enkelt region i regionrapportane under. Tema følgjer kapittelinnføringa i *Vestland | Statistikk og utviklingstrekk*, der ein også finn utfyllande informasjon.

Folkehelseindikatorar – Folkehelseundersøkingane i Hordaland og Sogn og Fjordane

Fylkeskommunen har ansvar for å legge til rette for god folkehelse. For å gjere det, må vi vite korleis innbyggjarane si helse er, og kva faktorar som påverkar den. I den samanheng vart det gjennomført ei folkehelseundersøking av vaksne i Hordaland i 2018. Resultat frå undersøkinga vart brukt i *Vestland | Statistikk og utviklingstrekk*. Tilsvarande undersøking er blitt gjennomført i Sogn og Fjordane i 2019. Resultat frå fem ulike tema er presentert for kvar region i rapportane under, i tillegg til ein meir detaljert oversikt over resultatane for heile fylket til slutt. Dette omfattar informasjon om korleis innbyggjarane har det gjennom opplevd trivsel, tilgjengelegheit (til offentleg transport, natur- og friluftsområde og kultur), sosial støtte, deltaking i organisert/uorganisert aktivitet og støy. Desse vart i liten grad drøfta under innspel på dei regionale dialogmøta. Likevel er dei blant dei utvalde indikatorane som folkehelse- ringen¹, både i Hordaland og Sogn og Fjordane, meiner er sentrale i folkehelsearbeidet. Difor vel vi å framheve variablane her. Gjennom å bruke svar frå folkehelseundersøkinga, har også «folk flest» fått ei stemme inn i arbeidet, i tillegg til dei inviterte og dei deltakande som presentert i neste avsnitt.

Medverknad – Spørjeundersøking og dialogmøte

Innbyggjarane i Vestland har bidratt med å identifisere dei dei opplever som sterke og svake sider ved sin region, i tillegg til å identifisere moglegheiter og trugslar som kan påverke vidare utvikling i regionen. Bidraga har kome gjennom ei spørjeundersøking og gjennom dialogmøte, og er presentert for kvar region i rapportane under. Inndelinga av tema følgjer spørjeundersøkinga.

Spørjeundersøking – identifiserer styrker og svakheiter

Undersøkinga vart sendt til personar i Hordaland og Sogn og Fjordane våren 2019.² Respondentane inkluderte blant anna administrativt tilsette i kommunane (35 prosent), representantar frå næringslivet (30 prosent) og kulturorganisasjonar (15 prosent), i tillegg til folkevalde i kvar kommune, ungdomsrepresentantar og frivillig sektor (til saman 20 prosent).³ Merk at dette er eit strategisk utval respondentar. Resultata frå undersøkinga kan difor ikkje seiast å vere representative for den generelle oppfatninga til innbyggjarane i kvar enkelt region. I tabellen presenterer vi dei fem emna som flest respondentar oppfatta som ein styrke eller svakheit i sin region.

Dialogmøte – identifiserer moglegheiter og trugslar

Dialogmøta vart arrangert våren 2019 i Bergen, Voss, Gulen, Førde og på Stord. Mellom 80 og 130 innbyggjarar møtte opp på kvart av dei fem dialogmøta. Anne Gine Hestetun og Jenny Følling, fylkesordførarar i høvesvis Hordaland og Sogn og Fjordane, fortalde om sine tankar og visjonar for det nye fylket. Vidare var prosjektleiari Rune Haugsdal møteleiari, og formidla informasjon om prosessen med fylkessamanslåinga. Dei framførte fekk presentert eit utval utviklingstrekk for den aktuelle regionen frå *Vestland | Statistikk og utviklingstrekk*, og resultat frå spørjeundersøkinga som var gjennomført i forkant av møtet.

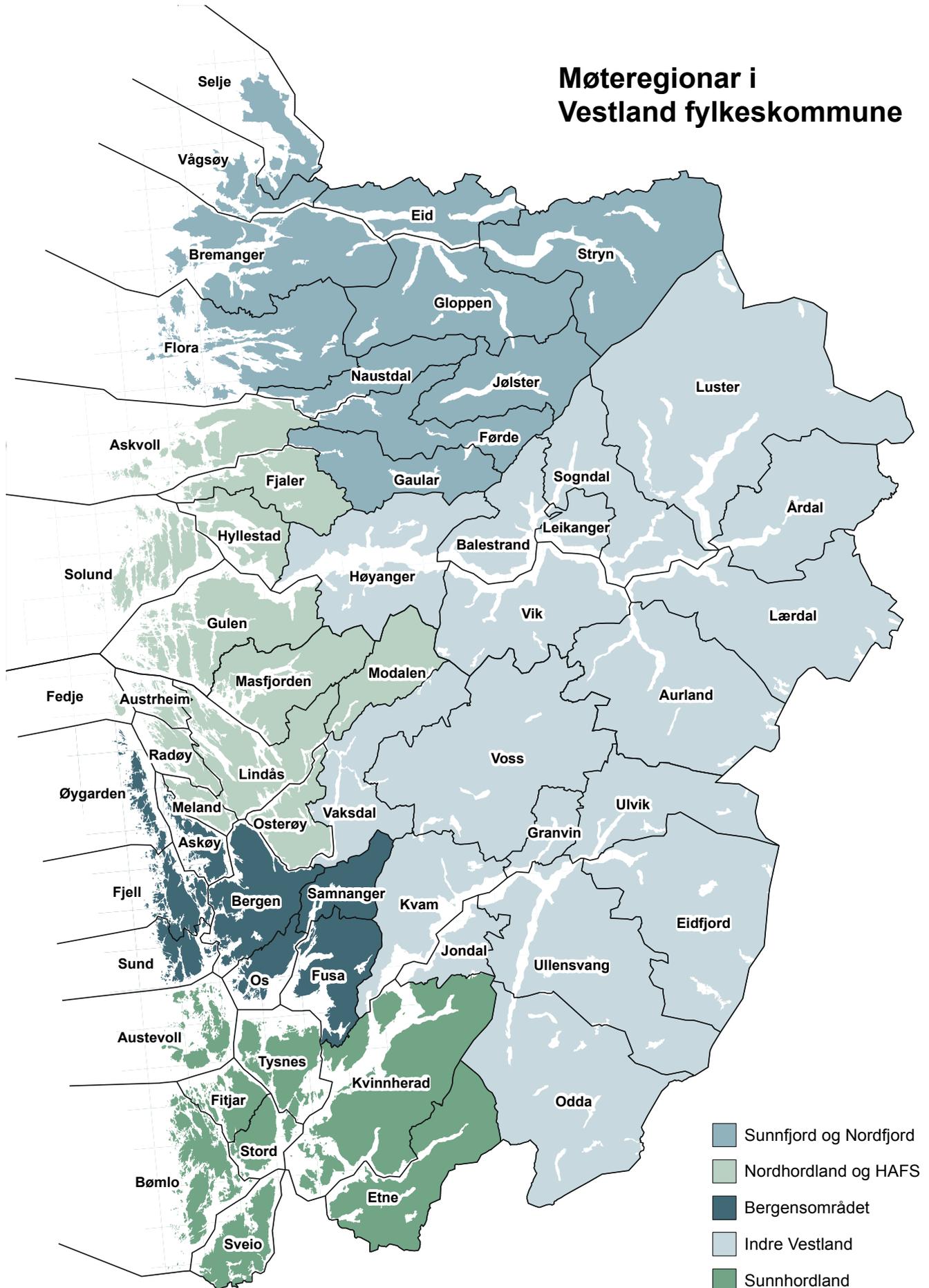
For fylkeskommunen var likevel den viktigaste delen av kvart møte, innspel frå regionen. Representantar frå blant anna frivillig sektor, næringsliv, ungdomsrepresentantar, regionråd og lokalpolitikarar heldt innlegg som skildra utfordringar dei opplever i sin region, samt deira ambisjonar for framtida, både for regionen og det nye fylket. I tillegg kom mange av synspunkta vi har tatt med oss frå dialogmøta, fram gjennom innspel frå salen. Vi har løfta fram dei mest omtalte emna i regionrapportane under, og kategorisert innspel som moglegheiter eller truslar som kan påverke vidare utvikling i regionen.

1 Folkehelseindikatorane er eit tverrfagleg samarbeid internt i kvar av fylkeskommunane i dag.

2 Undersøkinga vart sendt ut til 517 personar der 394 personar gjennomførte heile undersøkinga og 111 personar gjennomførte deler av undersøkinga.

3 Respondentane var tilsette innan kommunal planlegging, folkehelsekoordinatarar i kommunane, kommunalsjefar, rådmenn, ordførarar, tilsette i kulturorganisasjonar, ungdomsrepresentantar, bedriftsleiari og leiari i nærings- og regionråd.

Møteregionar i Vestland fylkeskommune

Kvam ungdomsråd var oppteken av ungdomsbillett og helsesjukepleiarar. Her frå møtet i Bergen med dei to fylkesordførarane.

Mange gode innspel frå dei frammmøtte. Her frå dialogmøtet i Førde.

Hardangerrådet, Voss kommune og Sogn regionråd har allereie begynt samarbeidet om Indre Vestland. Her frå dialogmøtet på Voss.

Leiar for ungdomspolitisk utval i Sogn og Fjordane fortalde kva som er viktig for ungdom i fylket. Her frå dialogmøtet i Førde.

Odda Røde Kors, her ved administrativ leiar, sette fokus på viktigheita av frivillig innsats. Her frå dialogmøtet på Voss.

Elevane ved Voss vidaregåande skule, Skulestadmo, hadde laga smakfull mat til dei frammmøtte.

Innspel frå salen under møtet i Sunnhordland.

Politikarpanelet på møtet i Sunnhordland.

Ordførar i Etne og Stord på dialogmøtet i Sunnhordland.

Dialogmøte i Sløvåg.

2.2 REGIONRAPPORTAR

2.2.1 Møteregeion Bergensområdet

Bergen, Askøy, Fjell, Øygarden, Sund, Os, Fusa, Samnanger

Utviklingstrekk i Bergensområdet

Folk og busetting	<ul style="list-style-type: none"> Folketalsvekst i alle kommunane dei siste fem åra. Det er venta folketalsauke fram mot 2040, spesielt i Askøy, Fjell og Os (37,2 prosent auke). Er venta å ha relativt låg del eldre (67 år eller eldre) i 2040.
Utdanning og kompetanse	<ul style="list-style-type: none"> Høg del unge (25–29 år) med minimum fullført vidaregåande skule i Bergen (83,2 prosent). Noko lågare i dei andre kommunane i regionen. Samanlikna med fylket som heilheit, er det ein noko større (og aukande) del i alderen 30–39 år med høgare utdanning og mindre del med vidaregåande skule. Del med grunnskule som høgaste utdanningsnivå aukar i regionen for denne aldersgruppa.
Næring og økonomi	<ul style="list-style-type: none"> Samnanger og Øygarden har lågast sysselsettingsgrad i regionen. Dei andre kommunane ligg svært nær fylkessnittet (66 prosent). Tertiærnæringane dominerer i Bergen, Fjell, Os og Askøy. Fusa er sterke innan sekundærnæringane. Sund, Øygarden og Samnanger har mange arbeidsplassar i offentleg sektor. Regionen har ei særleg styrke innan marin næring og ikkje-fornybar energiproduksjon.
Risiko og sårbarheit	<ul style="list-style-type: none"> I Vestland er det berre faste målestasjonar av luftkvalitet i Bergen. Kravet til god luftkvalitet var oppfylt ved alle målestasjonar i Bergen i 2017.
Areal, natur og kulturminne	<ul style="list-style-type: none"> Mellom 75 og 100 prosent av innbyggerane i Samnanger, Fusa, Sund og Øygarden har trygg tilgang til nærturterreng. Delen er mindre i dei andre kommunane, spesielt i Os og Bergen (under 50 prosent). 75–100 prosent av innbyggerane i Sund, Askøy og Øygarden har trygg tilgang til rekreasjonsareal, medan færre har trygg tilgang i resten av regionen (50–75 prosent).
Levekår	<ul style="list-style-type: none"> Forskjellane blir større og del born i låginntektsushald aukar. Alle kommunane i Bergensområdet kjem likevel likt eller betre ut, samanlikna med nasjonal gjennomsnitt. Askøy, Fjell og Samnanger kjem best ut. Kvinner (i Hordaland) opplever sjølv, i større grad enn menn, at dei har dårleg råd. Både menn og kvinner opplever at dei har betre råd med aukande alder.
Samferdsle	<ul style="list-style-type: none"> Trafikkmengda i fylket er klart størst i dei mest sentrale stroka. Dette gjeld i store deler av Bergensområdet, bortsett frå Fusa. Bergen har størst del innbyggjarar med tilgang til eit høgfrekvent kollektivtilbod. Ein stor del av innbyggerane i Fjell, Askøy og Os har også tilgang til eit høgfrekvent tilbod. Dess meir sentralt ein bur, dess betre opplever innbyggerane tilgangen til kollektivtransport og dess større del av innbyggerane nyttar seg av kollektivtransport til og frå arbeid og skule.
Kultur, fritid og deltaking	<ul style="list-style-type: none"> Deltaking ved kommune- og fylkestingsval, er generelt noko lågare, samanlikna med deltakinga ved stortingsval. Generelt deltek ein mindre del born i kulturskule i meir folkerike kommunar i fylket – fleire av dei mest folkerike kommunane i Vestland, finn vi i Bergensområdet. Ein større del av ungdom i regionen opplever eit godt tilbod av idrettsanlegg enn kulturtilbod. Det er likevel store forskjellar mellom kommunane.
Levevanar og helse	<ul style="list-style-type: none"> I overkant av 11 prosent av innbyggerane i regionen rapporterer at dei snusar dagleg. Dette er høgst av alle regionane i fylket. Om lag lik del av befolkninga rapporterer at dei røyker dagleg, som gjennomsnittet i fylket (8,5 prosent i Bergensregionen og 8,6 i Vestland). Meir enn tre av fire innbyggjarar i regionen vurderer eiga helse som god eller svært god. Tilnærma halvparten av innbyggerane i regionen rapporterer om sjeldan eller aldri inntak av sukkerhaldig brus/leskedrikk.

Folkehelseindikatorar for Bergensområdet

Folkehelseindikator	Alle	Oppnådd pensjonsalder (67 år)	Unge (18–24 år)	Låg inntekt (under 350 000 kroner)
Deltaking i organisert aktivitet (ein eller fleire gongar i månaden)	53 %	60 %	43 %	44 %
Deltaking i uorganisert aktivitet (ein eller fleire gongar i månaden)	91 %	91 %	94 %	88 %
Opplever god tilgang på offentleg transport	76 %	80 %	77 %	79 %
Opplever god tilgang på natur- og friluftsområde	94 %	94 %	88 %	86 %
Opplever god tilgang på kultur	84 %	83 %	84 %	78 %
Støy	Ikkje plaga	73 %		
	Mykje/svært mykje plaga	3,7 %		

Kjelde: Data frå folkehelseundersøkingane i Hordaland (2018) og Sogn og Fjordane (2019).

Medverknad – Innspel frå innbyggerane i Bergensområdet

	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar
Folketalsutvikling			<ul style="list-style-type: none"> Ta i bruk heile kommunen for å skape levande bygder og lokale arbeidsplassar Kvalitet i skulen, helsetenester og vegstandard – viktig for busetting i distrikta 	<ul style="list-style-type: none"> Utbyggingsmønster – Nasjonale og internasjonale mål må ikkje gå på bekostning av lokale behov
Oppvekst, skule og utdanning	<ul style="list-style-type: none"> Høg kompetanse i barnehagane Sterke skuleprestasjonar 		<ul style="list-style-type: none"> Det bør opprettast regionale ungdomsråd Ungdom må finne ynskja utdanning i regionen Desentralisert utdanning ved hjelp av ny teknologi 	<ul style="list-style-type: none"> Sentralisert utdanning
Kompetanse og rekruttering			<ul style="list-style-type: none"> Samspel mellom næringsliv og utdanning for å tilby relevant utdanning for regionen Styrke eksisterande nærings- og kompetansestruktur for å framstå attraktive for rett kompetanse 	<ul style="list-style-type: none"> Fråflytting av unge og god kompetanse til Oslo
Samferdsel og infrastruktur		<ul style="list-style-type: none"> Etterslep i vedlikehald på vegnett Dårleg tilrettelagd for syklende og gåande Dårleg kollektivtilbod (buss, båt) 	<ul style="list-style-type: none"> Digital infrastruktur Ungdomskort og «heim for ein hundrelapp» i distrikta Vidareutvikling av infrastruktur (veg, bane, luft, til sjøs) 	<ul style="list-style-type: none"> Smale og rasutsette vegar – dagleg utfordring for skuleelevar, arbeidspendlarar næringsliv, reiseliv. Eks. Riksveg 7 Ikkje tilstrekkeleg kollektivtilbod i distrikta
Verdiskaping og innovasjon	<ul style="list-style-type: none"> Sterk omstillings-evne Mange ny-etableringar 	<ul style="list-style-type: none"> Liten eller ingen tilgang til risikovennleg kapital 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Steinmassar frå utbygging av riksveg 16 Arna–Voss må kome til nytte, samarbeid med nærliggande kommunar</i> <i>Endå tettare samarbeid med heile Vestlandet</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Dårleg infrastruktur gjer det utfordrande for trygg og effektiv utvikling av reiseliv
	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar

	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar
Bedrifter og arbeidsplassar	<ul style="list-style-type: none"> • Sterke fagmiljø • Variasjon i næringslivet • Mange kompetanse-arbeidsplassar 		<ul style="list-style-type: none"> • Utvikle arbeidsplassar innan energi og marine næringar i samspel med teknologi og kompetanse • Endå tettare samarbeid med heile Vestlandet 	<ul style="list-style-type: none"> • Mogleg spenningsfelt mellom dei store kommunane kring Bergen og dei som framleis er små
Helse og levevanar				<ul style="list-style-type: none"> • Stort behov for helsesjukepleiarar på skulane
Areal, natur og kulturminne	<ul style="list-style-type: none"> • Befolkninga har god tilgang til natur- og rekreasjonsområde 		<ul style="list-style-type: none"> • Følgje opp friluftsmeldinga til regjeringa med regionale planar 	<ul style="list-style-type: none"> • Vindkraftplanar omhandlar område med store friluftsverdiar i fjellet • Dårlig infrastruktur gjer fleire område mindre tilgjengelege
Kultur og fritidstilbod	<ul style="list-style-type: none"> • Variert kulturtilbod • Gode idrettsanlegg • Stor frivillig innsats 	<ul style="list-style-type: none"> • Få tilbod som sikrar inkludering • Låg deltaking i kulturlivet 	<ul style="list-style-type: none"> • Fylket må arbeide for større statlege overføringar innan kulturfeltet • Bergen som Vestland sitt kulturelle kraftsenter og spydspiss • Skule- og idrettsanlegg må sjåast i samanheng 	<ul style="list-style-type: none"> • Mangel på nasjonal politikk som styrkar kulturinstitusjonane regionalt
Klima og miljø		<ul style="list-style-type: none"> • Høg lokal forureining (luft, støy, kjemikaliar osv.) • Liten kunnskap om korleis ein kan kutte klimagassutslepp 		
Sosiale forskjellar og utanforskap		<ul style="list-style-type: none"> • Store forskjellar i inntekt • Mange fattige barnefamiljar 	<ul style="list-style-type: none"> • Vidareutvikle det gode samarbeidet med Innvandrarrådet om integreringsarbeid 	
	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar

Oppslutning: Spørjeundersøking – 150 respondentar i møteregion Bergensområde. Dialogmøte – om lag 100 frammøtte.

2.2.2 Møteregeion Indre Vestland

Voss, Lærdal, Årdal, Aurland, Luster, Sogndal, Leikanger, Balestrand, Vik, Høyanger, Granvin, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda, Jondal, Kvam, Vaksdal

Utviklingstrekk i Indre Vestland

Folk og busetting	<ul style="list-style-type: none"> Folketalsnedgang i 10 av 18 kommunar dei siste fem åra (fødselsunderskot og negativ innlands flytting). Dette gjeld spesielt dei minst sentrale kommunane i regionen. Venta folketalsauke i dei mest sentrale kommunane som Sogndal og Voss fram mot 2040. Meir enn kvar fjerde innbyggjar vil vere 67 år eller eldre i over halvparten av kommunane i 2040.
Utdanning og kompetanse	<ul style="list-style-type: none"> Om lag 80 prosent av unge (25–29 år) i dei fleste kommunane har vidaregåande skule eller meir som utdanning. Samanlikna med fylket som heilheit, er det ein noko mindre (men aukande) del i alderen 30–39 år med høgare utdanning. Frå og med 2015 har ein større del hatt høgare utdanning samanlikna med vidaregåande skule. Del med grunnskule er aukande.
Næring og økonomi	<ul style="list-style-type: none"> Sysselsettingsgrada er høgare enn fylkesgjennomsnittet (66 prosent) i dei fleste kommunane. Unntaka er Årdal, Ulvik, Høyanger, Odda, Vaksdal og Jondal. Tertiærnæringane dominerer i Voss og Sogndal. Årdal (og Odda) er sterke innafor sekundærnæringane. Offentleg sektor er største næring i mange kommunar. Regionen har ei særleg styrke innan fornybar energiproduksjon.
Risiko og sårbarheit	<ul style="list-style-type: none"> Store område i regionen har høg/svært høg radonfare. Nivået av nitrogendioksid (NO_x) i Flåm når til tider verdiar som kan ha negativ helsemessig påverknad. Saman med sot/røykpartiklar og vassdamp, bidreg dette til danning av røykskyer. Store område i regionen er utsett for skredhendingar. Venta auke i nedbørsmengda vil auke faren for jord-, flaum- og sørpeskred i framtida.
Areal, natur og kulturminne	<ul style="list-style-type: none"> Mellom 75 og 100 prosent av innbyggerane i åtte av kommunane i regionen har trygg tilgang til nærturterreng. Ein mindre del har trygg tilgang i resten av kommunane. Størst del av innbyggerane som har trygg tilgang til rekreasjonsareal finn vi i Odda (75–100 prosent). Elles er delen med trygg tilgang til rekreasjonsareal minst i Luster, Årdal, Lærdal, Aurland, Vik, Ulvik, Leikanger og Voss (0–50 prosent).
Levekår	<ul style="list-style-type: none"> Forskjellane blir større og del born i låginntektshushald aukar. Dei fleste kommunane i Indre Vestland kjem likt eller betre ut, samanlikna med nasjonal gjennomsnitt (12,3 prosent). Eidfjord, Årdal og Leikanger kjem best ut. Kommunane med ein høgare del born i låginntektshushald enn nasjonalt gjennomsnitt, er spesielt Ulvik og Balestrand, men også Odda, Vaksdal og Høyanger.
Samferdsle	<ul style="list-style-type: none"> Den største trafikkmengda i regionen, finn vi sentralt i Voss, på strekka mellom Voss og Bergen, og sentralt i Sogndal. Samanlikna med trafikkmengda i store deler av Indre Vestland, er det også mykje trafikk frå Sogndal til Leikanger, Fjærland og Gaupne, frå Voss mot Eidfjord og mellom Voss og Sogndal via Lærdal. Det er fleire ferjestrekker i regionen, der den mest trafikkerte er Fodnes–Mannheller. Dei fleste innbyggerane i minst sentrale strok har eit lågfrekvent kollektivtilbod, medan dei fleste i meir sentrale strok har eit mellomfrekvent tilbod.
Kultur, fritid og deltaking	<ul style="list-style-type: none"> Deltakinga ved kommuneval er noko høgare i kommunane kring Sognefjorden, i tillegg til Ulvik og Jondal, samanlikna med resten av kommunane i regionen. Liknande fordeling ser vi ved første fylkestingsval, der særleg indre strok i regionen hadde høgare deltaking. Ved stortingsval er deltakinga høgare i heile regionen, særleg nord for Sognefjorden og i Hardanger. Meir enn halvparten av ungdom i dei fleste kommunane opplever at kulturtilbodet er godt. Sogndal, Årdal og Lærdal kjem særleg godt ut (over 69 prosent). Ein endå større del av ungdom i regionen opplever eit godt tilbod av idrettsanlegg (over 70 prosent i dei fleste kommunar). Eit unntak er Jondal (17 prosent).
Levevanar og helse	<ul style="list-style-type: none"> Del innbyggjarar i regionen som snusar (10 prosent) eller røyker (8 prosent) dagleg, ligg noko under gjennomsnittet i fylket. Meir enn tre av fire innbyggjarar i regionen vurderer eiga helse som god eller svært god. Samanlikna med gjennomsnittet i fylket, rapporterer ein noko mindre del av innbyggerane i regionen om sjeldan eller aldri inntak av sukkerholdig brus/leskedrikk.

Folkehelseindikatorar for Indre Vestland

Folkehelseindikator	Alle	Oppnådd pensjonsalder (67 år)	Unge (18–24 år)	Låg inntekt (under 350 000 kroner)
Deltaking i organisert aktivitet (ein eller fleire gongar i månaden)	66 %	70 %	51 %	51 %
Deltaking i uorganisert aktivitet (ein eller fleire gongar i månaden)	90 %	87 %	96 %	88 %
Opplever god tilgang på offentleg transport	43 %	59 %	40 %	49 %
Opplever god tilgang på natur- og friluftsområde	96 %	95 %	94 %	92 %
Opplever god tilgang på kultur	82 %	84 %	78 %	75 %
Støy	Ikkje plaga	76 %		
	Mykje/svært mykje plaga	3,3 %		

Kjelde: Data frå folkehelseundersøkingane i Hordaland (2018) og Sogn og Fjordane (2019).

Medverknad – Innspel frå innbyggerane i Indre Vestland

	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar
Folketalsutvikling		<ul style="list-style-type: none"> Fråflytting Skeiv aldersfordeling (unge, eldre) 	<ul style="list-style-type: none"> Flytting/innvandring: nye landsmenn bidreg med mangfald og innovasjon Digitalisering – eks telemedisin for å sikre tenester i distrikta 	<ul style="list-style-type: none"> Sentralisering Aukande del eldre Færre offentlege arbeidsplassar pregar utviklinga
Oppvekst, skule og utdanning	<ul style="list-style-type: none"> Lågt fråfall i skulen Gode skuleprestasjonar Tilgang til barnehageplassar utover det årlege opptaket 		<ul style="list-style-type: none"> Kopling mellom vidaregåande skule, lokalt næringsliv og offentleg sektor for å tilby relevante liner Fritt skuleval Vidaregåande må byggje opp under universitets- og høgskule 	<ul style="list-style-type: none"> Mange bur på hybel. Behov for oppfølging i vertskommunen.
Kompetanse og rekruttering		<ul style="list-style-type: none"> Vanskeleg å rekruttere relevant arbeidskraft 	<ul style="list-style-type: none"> Kopling mellom vidaregåande skule og næringsliv for å tilby relevante liner Kompetanse gjennom internasjonale prosjekt med EU-midlar Behov for kompetanse i industrien for å bli fornybar-regionen 	
Samferdsel og infrastruktur		<ul style="list-style-type: none"> Etterslep i vedlikehald av vegnettet Dårleg kollektivtilbod Dårleg framkome 	<ul style="list-style-type: none"> Styrke jernbane Satsing på flytilbodet – viktig kollektivtilbod for regionen Bruke fjorden som transportåre Styrke arbeidet med den «indre» vegen, RV13 Digitalisering – t.d. telemedisin etc. Mykje kunnskap om det grønne skiftet i regionen – arbeide for å vidareutvikle el-fylket 	<ul style="list-style-type: none"> Stenging av fjelloverganger vinterstid Større avstandar til kommune- og fylkessenter Dyrt kollektivtilbod for brukarane
	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar

	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar
Verdiskaping og innovasjon		<ul style="list-style-type: none"> Nyetableringar Svak omstillings-evne Liten tilgang til risikovenleg kapital 	<ul style="list-style-type: none"> Vekst i reiselivet, heilårsturisme Etterspørsel etter matprodukt med kvalitet, eks sider Nyskaping, entreprenørskap – Satse på nye landsmenn Samverke mellom næringsutvikling og lokal samfunnsutvikling (tilskot) Nye samarbeid, til dømes Næringsparken Campus i Sogndal, er viktige for verdiskaping 	<ul style="list-style-type: none"> Fare for at eigarskap i kraftsektoren vert flytta ut av fylket. Indre Vestland er Noreges kraftbelte, innovativt miljø – det nye fylket må arbeide for rammevilkår som gjer at verdi-ane blir i regionen Regional transportplan seier lite eller ingenting om reiseliv – etterspør fokus på samanhengen mellom samferdsle og reiseliv regionalt
Bedrifter og arbeidsplassar		<ul style="list-style-type: none"> Få lokale arbeidsplassar Sesongbaserte næringar Liten variasjon i næringslivet 	<ul style="list-style-type: none"> Vekst i reiselivet og heilårsturisme – vinteropne fjellovergangar er viktig her. Krev betre samspel mellom reiseliv og samferdsel Grønt reiseliv og turistskatt 	<ul style="list-style-type: none"> Færre offentlege arbeidsplassar Det vert skapt for få nye arbeidsplassar Rammevilkår, eigarskap og avgiftssystem knytt til elkraft For dårleg infrastruktur er ein trussel for reiselivet
Helse og levevanar	<ul style="list-style-type: none"> Høg trivsel Høg deltaking i fysisk aktivitet 			
Areal, natur og kulturminne	<ul style="list-style-type: none"> Naturmangfaldet har god tilstand Berekraftig bruk av naturressursar Befolkninga har god tilgang til natur- og rekreasjonsområde 		<ul style="list-style-type: none"> Regionen ynskjer å bidra til at fylket går i front for klima og miljø Turistskatt – kan bidra til meir berekraftig turisme for naturen 	<ul style="list-style-type: none"> Masseturisme
Kultur og fritidstilbod	<ul style="list-style-type: none"> Stor frivillig innsats Gode idrettsanlegg Varierte kulturtilbod 		<ul style="list-style-type: none"> Kultur er ein ressurs i reiselivssamanheng, t.d. innan musikk og båtbygging «Lyden av Vestland» – tradisjon for å selje regionen. Festivalane er viktige for identitetsbygging 	
Klima og miljø			<ul style="list-style-type: none"> Regionen ynskjer å bidra til at fylket går i front for klima og miljø 	<ul style="list-style-type: none"> Auka rasfare og flaumfare som følge av klimaendringar
Sosiale forskjellar og utanforskap			<ul style="list-style-type: none"> Einsemd – stor engasjement i frivillige organisasjonar, kan bidra positivt 	<ul style="list-style-type: none"> Fleire einsame Svært avhengig av frivillig innsats når det gjeld eldre og integrering Svak rekruttering til frivillige organisasjonar som kan bidra positivt til å dempe sosiale forskjellar og utanforskap Dårleg økonomi er ei byrde, både for organisasjonane og medlemmane
	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar

Oppslutning: Spørjeundersøking – 127 respondentar i møteregion Indre Vestland. Dialogmøte – om lag 90 frammøtte.

2.2.3 Møteregion Nordhordland og HAFS

Hyllestad, Solund, Askvoll, Fjaler, Austrheim, Fedje, Gulen, Masfjorden, Modalen, Radøy, Lindås, Meland, Osterøy

Utviklingstrekk i Nordhordland og HAFS

Folk og busetting	<ul style="list-style-type: none"> Folketalsnedgang i kommunane nord for Sognefjorden (utanom Askvoll) dei siste fem åra. Størst vekst i kommunane nær Bergen. Kommunane kring Sognefjorden er venta å få folketalsnedgang fram mot 2040. I dei meir sentrale kommunane nær Bergen, er det venta folketalsauke. Kommunane der det er venta folketalsnedgang, er det også venta ein høgare del eldre innbyggjarar (67 år eller eldre) i 2040.
Utdanning og kompetanse	<ul style="list-style-type: none"> Ein større del i alderen 30–39 år har fullført vidaregåande skule (synkande), samanlikna med del med fullført høgare utdanning (aukande). Del med grunnskule som høgaste fullførte utdanningsnivå er aukande.
Næring og økonomi	<ul style="list-style-type: none"> Det er store skilnader i sysselsettingsgrada, frå om lag 63 prosent i Hyllestad til over 71 prosent i Gulen. Tertiærnæringane dominerer i Fjaler, Lindås og Meland. Hyllestad, Gulen og Osterøy har hovudvekt av sekundærnæringar. Offentleg sektor er største næring i mange kommunar. Regionen har ei særleg styrke innan marin og maritim næring.
Risiko og sårbarheit	<ul style="list-style-type: none"> Fleire område i regionen, spesielt nord for Sognefjorden, har mange skredhendingar. Venta auke i nedbørsmengda vil auke faren for jord-, flaum- og sørpeskred i framtida. Som følgje av havnivåstigning er det venta ei auke i stormflo.
Areal, natur og kulturminne	<ul style="list-style-type: none"> Størst del av innbygarane med trygg tilgang til nærturterreng finn vi i kommunane nord for Sognefjorden (75–100 prosent). Solund og Gulen kjem best ut når det gjeld trygg tilgang til rekreasjonsareal (75–100 prosent), medan under 50 prosent av innbygarane i Fjaler har trygg tilgang.
Levekår	<ul style="list-style-type: none"> Samanlikna med nasjonalt gjennomsnitt, bur det ein større del born i låginntektshushald i Fedje, Solund og Fjaler. Resten av kommunane ligg likt eller under nasjonalt gjennomsnitt.
Samferdsle	<ul style="list-style-type: none"> Samanlikna med resten av fylket, er det mindre område i Nordhordland og HAFS som er høgtrafikkerte. Mest trafikk finn vi i Lindås, men også i Radøy, og mellom Masfjorden og Gulen til ferjestrekka Lavik–Oppedal. Dette er den mest trafikkerte ferjestrekka i regionen. I sentrale strom sør i regionen, har størst del av innbygarane eit mellomfrekvent kollektivtilbod. Lengre nord, i mindre sentrale kommunar, har dei fleste eit lågfrekvent kollektivtilbod.
Kultur, fritid og deltaking	<ul style="list-style-type: none"> Valdeltakinga ved både kommune- og fylkestingsval er generelt høgare i dei minst sentrale og minst folkerike kommunane i regionen. Ved stortingsval er valdeltakinga høgare i alle kommunar, og spesielt i kommunane sør for Sognefjorden. Generelt sett deltek ein større del born i kulturskule i mindre folkerike kommunar i fylket. Fleire av dei minst folkerike kommunane i Vestland, finn vi i Nordhordland og HAFS, spesielt frå Austrheim, Masfjorden og nordover. Ein større del av ungdom i regionen opplever eit godt tilbod av idrettsanlegg, samanlikna med opplevd kulturtilbod. Det er likevel store variasjonar mellom kommunane.
Levevanar og helse	<ul style="list-style-type: none"> Samanlikna med gjennomsnittet i fylket, snusar ein mindre del av innbygarane i regionen dagleg (9 prosent). Når det gjeld røyking, er situasjonen omvendt. Ein større del av innbygarane i regionen røyker dagleg (10 prosent), samanlikna med gjennomsnittet i fylket. Om lag 73 prosent av innbygarar i regionen vurderer eiga helse som god eller svært god. Dette er noko under gjennomsnittet i fylket. 42 prosent av innbygarane rapporterer om sjeldan eller aldri inntak av sukkerholdig brus/leskedrikk. Dette er noko lågare enn gjennomsnittet i fylket.

Kjelde: Vestlandskommune. «Vestland | Statistikk og utviklingstrekk». 2019.

Folkehelseindikatorar for Nordhordland og HAFS

Folkehelseindikator	Alle	Oppnådd pensjonsalder (67 år)	Unge (18–24 år)	Låg inntekt (under 350 000 kroner)
Deltaking i organisert aktivitet (ein eller fleire gongar i månaden)	61 %	68 %	52%	51 %
Deltaking i uorganisert aktivitet (ein eller fleire gongar i månaden)	88 %	87 %	93 %	83 %
Opplever god tilgang på offentleg transport	37 %	47 %	34 %	40 %
Opplever god tilgang på natur- og friluftsområde	96 %	96 %	91 %	92 %
Opplever god tilgang på kultur	55 %	62 %	57 %	52 %
Støy	Ikkje plaga	82 %		
	Mykje/svært mykje plaga	1,6 %		

Kjelde: Data frå folkehelseundersøkingane i Hordaland (2018) og Sogn og Fjordane (2019).

Medverknad – Innspel frå innbyggerane i Nordhordland og HAFS

	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar
Folketalsutvikling		<ul style="list-style-type: none"> • Fråflytting • Skeiv aldersfordeling (unge, eldre) 	<ul style="list-style-type: none"> • Utflytting av statlege arbeidsplassar til regionen • Digitalisering • Gode bu- og arbeidsområde med pendling på inntil ein time – synleggjerast meir? 	<ul style="list-style-type: none"> • Dårleg infrastruktur, utfordrande å bu, pendle. • Aldrande befolkning • Utfordrande med arbeidsplass berre for ein, og ikkje to – påverkar tilflyttinga
Oppvekst, skule og utdanning	<ul style="list-style-type: none"> • Gode skuleprestasjonar • God kompetanse i barnehagane • Tilgang til barnehageplassar utover det årlege opptaket 		<ul style="list-style-type: none"> • Desentraliserte lesesalar og utdanningstilbod ved hjelp av digitalisering • Fjerning av fylkesgrensa kan opne tilbodet på vidaregåande skule • Betre moglegheit for å bu heime gjennom vidaregåande skule ved utvida tilbod 	
Kompetanse og rekruttering		<ul style="list-style-type: none"> • Vanskelig å rekruttere relevant arbeidskraft • Svakt utdanningstilbod 	<ul style="list-style-type: none"> • Gode moglegheiter for rekruttering om det er arbeidsplass til to 	
Samferdsel og infrastruktur		<ul style="list-style-type: none"> • Etterslep i vedlikehald av vegnettet • Lite tilrettelagd for gåande og syklande • Dårleg kollektivtilbod 	<ul style="list-style-type: none"> • Utbetring av veg (E39 og kystveg) – potensiale for vekst • Ferjeavløysing • Litt utbetring er betre enn ingenting • Samordning av kollektivtilbodet mellom Hordaland og Sogn og Fjordane • Ta vidare Regional strategisk plan for kysten 2018–2029 (Sogn og Fjordane) – satsing på infrastruktur 	<ul style="list-style-type: none"> • Rasutsett • Dårleg veg og store avstandar, lang reisetid mellom kommunane i regionen • Sårbart flytilbod • Få ferjeavgangar
	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar

	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar
Verdiskaping og innovasjon	<ul style="list-style-type: none"> • Gode på digitalisering og ny teknologi 	<ul style="list-style-type: none"> • Liten eller ingen tilgang på risikovenleg kapital 	<ul style="list-style-type: none"> • Gründer-tradisjon • Innovasjon innan marin sektor, eks. tare dyrking, algeprosjekt • Potensiale innan det grønne skifte • Vekst innan reiseliv • Vekst innan vindkraft, kommersialisering av havvind skjer i Gulen • Hydrogenproduksjon • Geopark 	<ul style="list-style-type: none"> • Fragmentert verkemiddelapparat
Bedrifter og arbeidsplassar	<ul style="list-style-type: none"> • Heilårs arbeidsplassar • Sterke fagmiljø 	<ul style="list-style-type: none"> • Få eller ingen kompetanse-arbeidsplassar 	<ul style="list-style-type: none"> • Satsing på arbeid for to • Vidareutvikle det tette samarbeidet mellom bedriftene • Det er trykk på etablering innan havbruk, fisk og industri 	<ul style="list-style-type: none"> • Dårleg infrastruktur trugar utviklinga til næringslivet i regionen • For lite mangfald blant bedriftene kan gjere det utfordrande å skaffe jobb til to
Helse og levevanar				<ul style="list-style-type: none"> • Kvaliteten i helsetenester • Dårleg tilgang på fastlege
Areal, natur og kulturminne	<ul style="list-style-type: none"> • Naturmangfaldet har god tilstand • Befolkninga har god tilgang til natur- og rekreasjonsområde • Berekraftig bruk av naturressursar 		<ul style="list-style-type: none"> • Ledig areal, ferdig regulert • Ta vidare Regional strategisk plan for kysten 2018–2029 (Sogn og Fjordane) – sjøareal og strandsone 	<ul style="list-style-type: none"> • Arealkonflikt og arealstorleik ved utbygging av vindkraft – etterspør ryddige prosessar og lokal styring • Trykk på etablering av havbruk, fiske og industri
Kultur og fritidstilbod	<ul style="list-style-type: none"> • Stor frivillig innsats • Gode idrettsanlegg • Variert kulturtilbod 		<ul style="list-style-type: none"> • Kulturtilbod viktig for busetjing og trivsel • Frivilligheita er ein stor ressurs og er med på å bygge attraktive lokalmiljø 	
Klima og miljø			<ul style="list-style-type: none"> • Algeprosjekt (viktig start på grøn industri) 	
Sosiale forskjellar og utanforskap				
	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar

Oppslutning: Spørjeundersøking – 75 respondentar i møteregion Nordhordland og HAFS. Dialogmøte – om lag 95 framtmøtte.

2.2.4 Møteregion Sunnfjord og Nordfjord

Selje, Eid, Vågsøy, Flora, Bremanger, Stryn, Gloppen, Gaular, Førde, Jølster, Naustdal

Utviklingstrekk i Sunnfjord og Nordfjord

Folk og busetting	<ul style="list-style-type: none"> Folketalsauke i kommunane dei siste fem åra, med unntak av Bremanger, Vågsøy, Selje og Jølster. Folketalsveksten fram mot 2040 er hovudsakleg venta å skje i dei meir sentrale kommunane – Førde og Flora. I 2040 er det venta at innbyggjarar som er 67 år eller eldre utgjer mellom 20 og 30 prosent av befolkninga i regionen.
Utdanning og kompetanse	<ul style="list-style-type: none"> Om lag 80 prosent av unge (25–29 år) i dei fleste kommunane har vidaregåande skule eller meir som utdanning. Aukande del innbyggjarar i alderen 30–39 år har høgare utdanning (fleire enn fullført vidaregåande skule). Minst del har grunnskule (men aukande).
Næring og økonomi	<ul style="list-style-type: none"> Kommunane i indre strok har spesielt høg sysselsettingsgrad (71–75 prosent), godt over fylkessnittet. Elles ligg både Eid, Selje og Vågsøy også over fylkessnittet, og Bremanger og Flora er svært likt gjennomsnittet for Vestland. Tertiærnæringane dominerer i Stryn, Gloppen, Flora, Gaular og Vågsøy. Offentleg sektor er største næring i mange kommunar. Industri er også ein vesentleg del av arbeidsplassane. Regionen har ei særleg styrke innan marin og maritim næring og fornybar energiproduksjon.
Risiko og sårbarheit	<ul style="list-style-type: none"> Fleire område, spesielt langs fjordane, har mange skredhendingar. Venta auke i nedbørsmengda vil auke faren for jord-, flaum- og sørpeskred i framtida. Som følgje av havnivåstigning er det venta ei auke i stormflo.
Areal, natur og kulturminne	<ul style="list-style-type: none"> 75–100 prosent av innbyggjarane i fem av elleve kommunar har trygg tilgang til nærturterreng. Flora og Gloppen kjem dårlegast ut, der delen med trygg tilgang er under 50 prosent. Gaular har størst del innbyggjarar med trygg tilgang til rekreasjonsareal (75–100 prosent). I andre enden av skalaen finn vi Flora, Eid og Stryn, der under 50 prosent av innbyggjarane har trygg tilgang til rekreasjonsareal.
Levekår	<ul style="list-style-type: none"> Samanlikna med nasjonalt gjennomsnitt, bur det ein større del born i låginntektshushald i fire av elleve kommunar i regionen (Stryn, Gloppen, Flora og Bremanger). Førde har minst del born busett i låginntektshushald.
Samferdsle	<ul style="list-style-type: none"> Dei mest trafikkerte områda er sentralt i Førde og i Flora. Vegen mellom Førde og Vågsøy, via Nordfjordeid, er også blant dei meir trafikkerte strekkene i regionen. I dette område finn vi også den mest trafikkerte ferjestrekka i regionen, Anda–Lote. Dei fleste innbyggjarane har eit mellom- til lågfrekvent kollektivtilbod.
Kultur, fritid og deltaking	<ul style="list-style-type: none"> Deltaking ved kommune- og fylkestingsval er høg i Eid, Gloppen, Jølster og Naustdal. Elles ligg dei andre kommunane likt eller noko under fylkesgjennomsnittet. Det er ei høgare deltaking ved stortingsval i dei aller fleste kommunane. Størst del av ungdommen (60 prosent eller meir) i alle kommunane i regionen syns tilbodet av idrettsanlegg er bra. Godt over halvparten av ungdom i Bremanger, Vågsøy, Eid, Stryn, Gloppen og Førde syns også kulturtilbodet er bra.
Levevanar og helse	<ul style="list-style-type: none"> Del innbyggjarar som røyker eller snusar dagleg, er likt med gjennomsnittet i fylket. Tre av fire innbyggjarar vurderer eiga helse som god eller svært god, om lag likt med gjennomsnittet i fylket. 42 prosent av innbyggjarane rapporterer om sjeldan eller aldri inntak av sukkerholdig brus/leskedrikk. Dette er noko lågare enn gjennomsnittet i fylket.

Kjelde: Vestlandskommune. «Vestland | Statistikk og utviklingstrekk». 2019.

Folkehelseindikatorar for Sunnfjord og Nordfjord

Folkehelseindikator	Alle	Oppnådd pensjonsalder (67 år)	Unge (18–24 år)	Låg inntekt (under 350 000 kroner)
Deltaking i organisert aktivitet (ein eller fleire gongar i månaden)	62 %	64 %	46 %	46 %
Deltaking i uorganisert aktivitet (ein eller fleire gongar i månaden)	90 %	90 %	92 %	84 %
Opplever god tilgang på offentleg transport	46 %	57 %	39 %	49 %
Opplever god tilgang på natur- og friluftsområde	96 %	94 %	92 %	90 %
Opplever god tilgang på kultur	82 %	82 %	78 %	75 %
Støy	Ikkje plaga	77 %		
	Mykje/svært mykje plaga	3,1 %		

Kjelde: Data frå folkehelseundersøkingane i Hordaland (2018) og Sogn og Fjordane (2019).

Medverknad – Innspel frå innbyggjarane i Sunnfjord og Nordfjord

	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar
Folketalsutvikling		<ul style="list-style-type: none"> Fråflytting Skeiv aldersfordeling 	<ul style="list-style-type: none"> Arbeide for at fleire ungdom etablerer seg i regionen Satsing på regionsenter viktig Allereie attraktivt for turisme, det kan bidra til å skape meir attraktive buplassar 	<ul style="list-style-type: none"> Ungdomsflukt Færre statlege funksjonar til regionen skaper negative ringverknadar
Oppvekst, skule og utdanning	<ul style="list-style-type: none"> Lågt fråfall i skulen Gode skuleprestasjonar Tilgang til barnehageplassar utover det årlege opptaket 		<ul style="list-style-type: none"> Godt, kortreist utdanningstilbod gjennom ein samla strategi for utdanning og kompetanse 	
Kompetanse og rekruttering		<ul style="list-style-type: none"> Vanskelig å rekruttere relevant arbeidskraft Svakt utdanningstilbod 	<ul style="list-style-type: none"> Behov for regionale kompetansemiljø, eks. på tiltak: Fjordane virtuelle campus og marint ressursenter Stort potensiale for kompetansetiltak innan vidaregåande skule og høgskule Satsing på lærlingplassar for å få ungdommen til å bli/flytte tilbake Rekord i rekruttering når statlege funksjonar flyttast til regionen 	<ul style="list-style-type: none"> Ubalanse i dag mellom statlege tenester og privat næringsliv i Nordfjordområdet
Samferdsel og infrastruktur		<ul style="list-style-type: none"> Etterslep i vedlikehald av vegnettet Dårleg kollektivtilbod Dårleg tilrettelagd for syklende og gåande 	<ul style="list-style-type: none"> Betre infrastruktur bind fylket saman. Eks E39, kystvegen, Stad skipstunnel, hurtigbåt Bergen–Ålesund Kollektivtransport – tenk nytt. Mobilitet som teneste. Ny miljøvennleg teknologi (digitalisering, hydrogen, elektrifisering) Bompengevilje for FV57 Dale–Førde Breiband til alle, viktig for å redusere avstand og tid 	<ul style="list-style-type: none"> Rasfarlege vegar Mangelfullt kollektivtilbod, lite tilpassa behovet Større avstandar mellom nord og sør i fylket, utfordrande med dagens infrastruktur mange område Nedbygging av flyrute (Førde–Bergen) Uoversiktleg offentlig forvaltning innan breiband
	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar

	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar
Verdiskaping og innovasjon	<ul style="list-style-type: none"> • Sterk omstillingsevne • Gode på digitalisering og ny teknologi 	<ul style="list-style-type: none"> • Få nyetableringar • Generelt liten tilgang til risiko-vennleg kapital 	<ul style="list-style-type: none"> • Langsiktige innovasjonsstrategiar vil kunne bidra til utvikling og vekst i grøne næringer • Kystrådet og fokus på nye verkemiddel tilpassa kysten er viktig for verdiskapinga • Aktørane har tru på meir vekst i turismen – investeringar er mogleg 	<ul style="list-style-type: none"> • Verkemiddelapparat må vere til stades lokalt • Drift har større fokus enn innovasjon i dag • Frykt for utfordrande organisering som gjer ny fylkeskommune mindre tilgjengeleg
Bedrifter og arbeidsplassar	<ul style="list-style-type: none"> • Heilårs arbeidsplassar 	<ul style="list-style-type: none"> • Sårbare fagmiljø 	<ul style="list-style-type: none"> • Turismen er i vekst og det er investeringsvilje – viktig å satse på heilårsturisme og digitale plattformer • Etablere statlege funksjonar • Desentralisering – mogleg å skape sterke kompetansmiljø også i distrikta • Kan nytt ansvar for hamneforvaltning i fylkeskommunen bidra til nye offentlege arbeidsplassar i regionen? 	<ul style="list-style-type: none"> • Næringslivet må vere budd på det digitale skiftet • Samferdsel og infrastruktur er ei utfordring for ytterlegare vekst, til dømes innan reiseliv
Helse og levevanar				
Areal, natur og kulturminne	<ul style="list-style-type: none"> • Naturmangfaldet har god tilstand • Berekraftig bruk av naturressursar • Befolkninga har god tilgang til natur- og rekreasjons-område 		<ul style="list-style-type: none"> • Regional strategisk plan for kysten 2018–2029 (Sogn og Fjordane) – viktig for korleis vi disponerer sjøareal og strandsone. • Kystrådet – fremjar samarbeid om dette mellom kommunane 	<ul style="list-style-type: none"> • Vekst i turisme gjer naturområda meir trafikkerte. Behov for auka fokus på berekraftig turisme
Kultur og fritidstilbod	<ul style="list-style-type: none"> • Stor frivillig innsats • Gode idrettsanlegg • Variert kulturtilbod 		<ul style="list-style-type: none"> • Fokus på regionale kultursatsingar • Etablere nynorskhuset i Førde • Dyrke regionen si styrke når det gjeld festivalar – mange ringverknader • Turisme kan bidra positivt til innbyggjarane sitt tilbod • Festivalstrategien i Sogn og Fjordane – fortsett med dette 	<ul style="list-style-type: none"> • Lite langsiktig finansiering til festivalane – aukar usikkerheit
Klima og miljø			<ul style="list-style-type: none"> • Lokale miljø har høg kompetanse innan den grøne skiftet – start dialogen. Eks. Naturvernforbundet og Vestlandsforskning • Bruk ungdommen sitt engasjement innan miljøtema • Større fokus på klima, miljø og berekraftige løysingar i skulen 	
Sosiale forskjellar og utanforskap			<ul style="list-style-type: none"> • Følgje opp og vidareutvikle Gloppenmodellen for integrering • Festivalar kan nyttast for å fremje integrering • Fremje samarbeid mellom frivillige, næringsliv og det offentlege – viktig ressurs for trivsel, integrering og deltaking 	<ul style="list-style-type: none"> • Frykt for sentralisert møbbe- og elevombod • Dårleg kollektivtilbod, trugsel for integrering og deltaking
	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar

Oppslutning: Spørjeundersøking – 99 respondentar i møteregion Sunnfjord og Nordfjord. Dialogmøte – om lag 130 frammøtte..

2.2.5 Møteregion Sunnhordland

Sveio, Bømlo, Etne, Austevoll, Stord, Fitjar, Tysnes, Kvinnherad

Utviklingstrekk i Sunnhordland

Folk og busetting	<ul style="list-style-type: none"> Folketalsvekst dei siste fem åra, med unntak av Kvinnherad. Venta folketalsvekst fram mot 2040 i dei mest sentrale kommunane i fylket, det inkluderer Stord og Sveio i denne regionen. Bømlo og Kvinnherad er venta å ha spesielt høg del eldre (67 år eller eldre) innbyggjarar i 2040.
Utdanning og kompetanse	<ul style="list-style-type: none"> Større del i aldersgruppa 30–39 år har fullført vidaregåande skule, samanlikna med dei som har høgare utdanning. Del med høgare utdanning har likevel auka dei siste fire åra, medan del med vidaregåande skule har gått noko ned. Del med grunnskule i denne aldersgruppa har auka noko, likt med elles i fylket.
Næring og økonomi	<ul style="list-style-type: none"> Sysselsettingsgrada i dei fleste kommunane ligg nær fylkessnittet, bortsett frå eit noko høgare nivå i Austevoll (71 prosent). Tertiærnæringane dominerer i Etne, Stord, Bømlo og Austevoll. Del sysselsette innan sekundærnæringane er likevel tilnærma like stor i dei tre førstnemnde kommunane. Offentleg sektor er største næring i Fitjar, Tysnes, Kvinnherad, og spesielt i Sveio. Regionen har ei særleg styrke innan marin og maritim næring og fornybar energiproduksjon.
Risiko og sårbarheit	<ul style="list-style-type: none"> Store område i regionen har høg/svært høg radonfare. Som følgje av havnivåstigning er det venta ei auke i stormflo.
Areal, natur og kulturminne	<ul style="list-style-type: none"> Over halvparten av innbygarane i alle kommunane har trygg tilgang til nærturterreng. Delen er spesielt høg i Sveio, Bømlo og Tysnes (75–100 prosent). Over halvparten av innbygarane i alle kommunane har trygg tilgang til rekreasjonsareal, med unntak av Etne (under 50 prosent).
Levekår	<ul style="list-style-type: none"> Alle kommunane har ein lik eller mindre del born busett i låginntektshushald, samanlikna med nasjonal gjennomsnitt (12,3 prosent). Unntaket er Sveio.
Samferdsle	<ul style="list-style-type: none"> Det er mykje trafikk i store deler av regionen, spesielt i Sveio, Stord og Bømlo, men også mellom Fitjar og Os. I sistnemnde område finn vi også ferjestrekka Halhjem–Sandvikvåg. Dette er ein av mange ferjestrekk i regionen, men Halhjem–Sandvikvåg er den mest trafikkerte. Størst del av innbygarane har eit mellom- til lågfrekvent kollektivtilbod.
Kultur, fritid og deltaking	<ul style="list-style-type: none"> Det er generelt noko lågare deltaking ved kommune- og fylkestingsval i regionen, samanlikna med gjennomsnittet for fylket. Fleire av kommunane har ei høgare deltaking enn fylkesgjennomsnittet ved stortingsval. Over 60 prosent av ungdom i alle kommunar i regionen tykkjer tilbodet av idrettsanlegg er bra (manglar data frå Tysnes). Variasjonen mellom kommunane er noko større når det gjeld kulturtilbod, men over halvparten av ungdom i Etne, Stord, Kvinnherad, Fitjar og Bømlo meiner tilbodet er bra.
Levevanar og helse	<ul style="list-style-type: none"> Del innbygarar som røyker dagleg, er likt med gjennomsnittet i fylket. Del som snusar dagleg, er lågare enn gjennomsnittet (og lågast av alle regionane i fylket). Blant alle fem regionane, er det minst del av innbygarane i Sunnhordland som vurderer eiga helse som god eller svært god. Delen er likevel i overkant av 72 prosent i regionen. 43 prosent av innbygarane rapporterer om sjeldan eller aldri inntak av sukkerholdig brus/leskedrikk. Dette er noko lågare enn gjennomsnittet i fylket.

Kjelde: Vestlandskommune. «Vestland | Statistikk og utviklingstrekk». 2019.

Folkehelseindikatorar for Sunnhordland

Folkehelseindikator	Alle	Oppnådd pensjonsalder (67 år)	Unge (18–24 år)	Låg inntekt (under 350 000 kroner)
Deltaking i organisert aktivitet (ein eller fleire gongar i månaden)	60 %	67 %	41 %	46 %
Deltaking i uorganisert aktivitet (ein eller fleire gongar i månaden)	88 %	91 %	90 %	82 %
Opplever god tilgang på offentleg transport	37 %	49 %	40 %	47 %
Opplever god tilgang på natur- og friluftsområde	96 %	94 %	93 %	91 %
Opplever god tilgang på kultur	80 %	85 %	79 %	77 %
Støy	Ikkje plaga	82 %		
	Mykje/svært mykje plaga	3 %		

Kjelde: Data frå folkehelseundersøkingane i Hordaland (2018) og Sogn og Fjordane (2019).

Medverknad – Innspel frå innbyggerane i Sunnhordland

	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar
Folketal-utvikling		<ul style="list-style-type: none"> Skeiv aldersfordeling Fråflytting Spreidd busetnad 	<ul style="list-style-type: none"> Funksjonar og arbeidsplassar (statlege og fylkeskommunale) må til regionen for å balansere mot Rogaland 	<ul style="list-style-type: none"> Fryktar utkantposisjon i fylket til tross for at regionen er sentral i Vest-Noreg For få unge i regionen
Oppvekt, skule og utdanning	<ul style="list-style-type: none"> God tilgang til barnehageplassar heile året Høg kompetanse i barnehagane Lågt fråfall i skulen 		<ul style="list-style-type: none"> Desentralisert skulestruktur med sterke fagmiljø Legge til rette for verdig og meningsfylt liv ved å tilby tilrettelagd opplæring (TO) med mykje praksis so nærst heimen som mogleg på vidaregåande skule Betre tilrettelagd transport på sjø vil fremje felles utnytting av skuletilbodet i området (inkludert tilbodet til Rogaland) 	<ul style="list-style-type: none"> Fylkessamanslåinga kan få følgjer for moglegheita til bruk av vidaregåande skule i Rogaland. Tilbodet må oppretthaldast, og kollektivtilbodet må vere tilfredstillande Mange ungdom frå regionen går på vidaregåande skule i Rogaland – utfordrande å følgje utviklinga då dei ofte ikkje er med i statistikken til Hordaland i dag
Kompetanse og rekruttering		<ul style="list-style-type: none"> Vanskelig å rekruttere relevant arbeidskraft Svakt arbeidstilbod 	<ul style="list-style-type: none"> Kompetanseutvikling må skje i nært samarbeid med næringer, til dømes praksisplass hjå lokale næringer, klasserom ute på anlegga Lokale næringer sitt fokus på teknologisk utvikling og kvalitet er med på å bygge kompetanse lokalt 	
Samferdsel og infrastruktur		<ul style="list-style-type: none"> Dårleg kollektivtilbod Etterslep i vedlikehald av vegnettet Dårleg tilrettelagd for sykklande og gåande 	<ul style="list-style-type: none"> E39 må på plass, svært viktig for å skape eit vekstkraftig næringsliv og attraktivitet for regionen Bru for ferje er svært viktig for innbyggerane Vintersikker, rassikker og gul stripe på E134 – det viktigaste aust-vest sambandet Hurtigbåt i Sunnhordlandbassenget og mot Bergen er viktig, knyte heile kysten i Vestland saman «Hent meg»-prosjektet Samordning mellom kollektiv og reiseliv kan opne opp for betre tilbod til innbyggerane, til dømes «Travel like the locals» Flyplassen på Stord er viktig, må få same forvaltningsnivå som flyplassane i Sogn og Fjordane 	<ul style="list-style-type: none"> Rasutsette vegar Lite tilrettelagt for syklistar i tunellane Fleire av plasseringane på stoppestader med hurtigbåt i dag, gjer det upraktisk for mange å velje dette kollektivtilbodet. Stoppestad der folk bur er viktig Bekymra for el-ferjesatsinga grunna moglege negative konsekvensar som kutt i rutetilbodet
	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar

	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar
Verdiskaping og innovasjon	<ul style="list-style-type: none"> • Sterk omstillings-evne • Gode på digitalisering og ny teknologi • Gode på å skaffe seg ny kunnskap gjennom bedrifts- eller forskingsarbeid 		<ul style="list-style-type: none"> • Etterspurde merkevarer innan fiskeri som kan vidareutviklast, konstant fokus på utvikling og bygging av varer med høg kvalitet • Behov for å utvikle berekraftige anlegg (elektrifisering, nye forkjelder, betre fiskehelse, post-smolt, avfallsprodukt) 	
Bedrifter og arbeidsplassar	<ul style="list-style-type: none"> • Sterke fagmiljø • Heilårs arbeidsplassar • Mange lokale arbeidsplassar 	<ul style="list-style-type: none"> • Sårbare fagmiljø • Liten variasjon i næringslivet • Få eller ingen kompetansearbeidsplassar 	<ul style="list-style-type: none"> • Satsing på nyskaping og ny teknologi i marin og maritim næring, som regionen allereie er sterke innan, må prioriterast • Etter regionreforma går fiskerihamner over til fylket, skaper nye moglegheiter for eksisterande næringar • Tettare samarbeid med Rogaland om næringsklynger (marin, maritim, energi, reiseliv, shipping) 	<ul style="list-style-type: none"> • Svært få offentlege arbeidsplassar (statleg og fylkeskommunale) skaper mindre breidde i arbeidsmarknaden • Fylkesgrensa mot Rogaland skaper hindringar for utvikling – viktig med tett samarbeid med Haugalandrådet om å styrke felles bu- og arbeidsmarknad • Kystsoneplanen – for detaljert, overstyring, skaper ikkje moglegheiter
Helse og levevanar				<ul style="list-style-type: none"> • Livsstilssjukdommar som gjev alvorlege utfordringar for den einskilde og for samfunnet
Areal, natur og kulturminne	<ul style="list-style-type: none"> • God tilgang til natur- og rekreasjonsområde • Naturmangfaldet har god tilstand • Berekraftig bruk av tilgjengelege naturressursar 		<ul style="list-style-type: none"> • Regelverk, godt planarbeid og like rammeføresetnader som legg til rette for og fremjar god utvikling av akvakulturlandskap 	<ul style="list-style-type: none"> • Ynskje om å bygge ut vindkraft (on- og offshore) • For lite areal tilgjengeleg for utvikling, både på land og til sjøs
Kultur og fritidstilbod	<ul style="list-style-type: none"> • Variert kulturtilbod • Stor frivillig innsats • Gode idrettsanlegg 		<ul style="list-style-type: none"> • Viktige delar av Noregshistoria har utspunne seg i Sunnhordland (kristning, dei tidlegaste lovtinga) – kan bidra til å bygge opp under vestlandsidentitet og kultur • Utnytte dei viktige kulturanlegga i regionen meir, til dømes Moster Amfi og Baroniet i Rosendal 	<ul style="list-style-type: none"> • Dårleg kollektivtilbod og korrespondanse mellom dei ulike tilboda, gjer det vanskeleg for mange å delta på fritida
Klima og miljø			<ul style="list-style-type: none"> • Mykje havvind ved kysten - gode moglegheiter for utbygging av vindkraft i regionen • Reduserer CO₂-avtrykket på laks gjennom (1) god fiskehelse gjennom kortare tid i sjø (noko som aukar overlevinga) og (2) foredling lokalt 	<ul style="list-style-type: none"> • Fiskerinæringa ytrar motstand til offshore vindkraft • Kollektivtransport til sjøs er viktig i regionen, men forureininga er altfor høg
Sosiale forskjellar og utanforskap			<ul style="list-style-type: none"> • Arbeide for trygge skulemiljø for å hindre fråfall 	<ul style="list-style-type: none"> • Lite fokus på utfordringane som kjem med personar som er multi-sjuka – gjer det vanskelegare å legge til rette for verdige liv
	Styrker	Svakheiter	Moglegheiter	Truslar

Oppslutning: Spørjeundersøking – 45 respondentar i møteregion Sunnhordland. Dialogmøte – om lag 80 frammmøtte.

2.3 FOLKEHELSEINDIKATORAR FOR VESTLAND

		Alle	Oppnådd pensjonsalder (67 år)	Unge (18–24 år)	Låg inntekt (under 350 000 kroner)
Deltaking i organisert aktivitet	Aldri	44 %	37 %	54 %	54 %
	1–3 ganger i månaden	30 %	33 %	20 %	23 %
	Kvar veke	24 %	29 %	22 %	20 %
	Dagleg	2 %	1 %	4 %	3 %
Deltaking i uorganisert aktivitet	Aldri	10 %	10 %	7 %	13 %
	1–3 ganger i månaden	47 %	49 %	26 %	37 %
	Kvar veke	38 %	39 %	52 %	41 %
	Dagleg	5 %	2 %	15 %	9 %
Opplever god tilgang på offentlig transport	Ja	62 %	68 %	63 %	67 %
	Nei	31 %	25 %	31 %	26 %
	Veit ikkje	7 %	7 %	6 %	7 %
Opplever god tilgang på natur- og friluftsområde	Ja	94 %	95 %	90 %	88 %
	Nei	4 %	4 %	6 %	8 %
	Veit ikkje	2 %	1 %	4 %	4 %
Opplever god tilgang på kultur	Ja	80 %	82 %	80 %	76 %
	Nei	15 %	11 %	14 %	16 %
	Veit ikkje	5 %	7 %	6 %	8 %
Støy	Ikkje plaga	75 %			
	Litt plaga	17 %			
	Middels plaga	5 %			
	Mykje plaga	2 %			
	Svært mykje plaga	1 %			

Kjelde: Data frå folkehelseundersøkingane i Hordaland (2018) og Sogn og Fjordane (2019), vekta for region, kjønn og alder.

